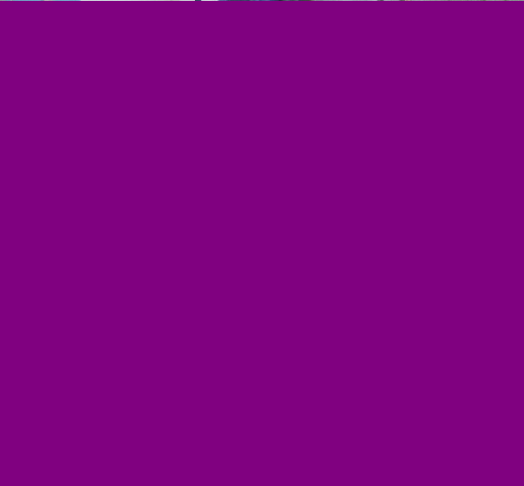
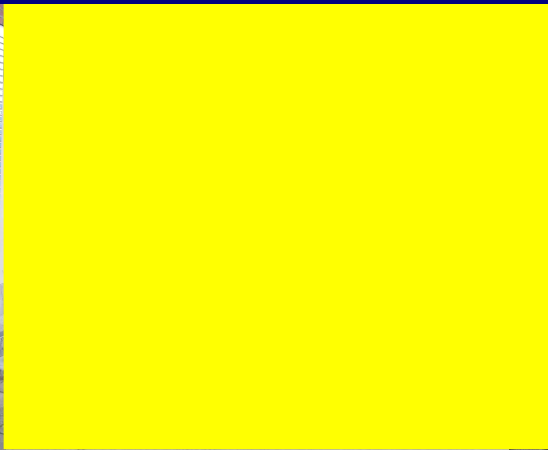

De Antilliaans-Nederlandse subcultuur van geweld

Over hoe expressief geweld in de context van ongelijkwaardigheid, status en het Koninkrijksconflict gebruikt wordt

Masterscriptie Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid

Johan F. W. Oldenboom

Naam student: Johan F. W. Oldenboom
Examenummer: 307450
Begeleider: Prof. D. Houtman
Tweede beoordelaar: Mw. drs. K. Rusinovic
Erasmus Universiteit Rotterdam
Maart 2009

De Antilliaans-Nederlandse subcultuur van geweld

Over hoe expressief geweld in de context van ongelijkwaardigheid, status en het Koninkrijksconflict gebruikt wordt

Masterscriptie Grootstedelijke Vraagstukken en Beleid

Faculteit der Sociale Wetenschappen

Erasmus Universiteit Rotterdam

Johan F. W. Oldenboom

Naam student: Johan F. W. Oldenboom

Examenummer: 307450

Begeleider: Prof. D. Houtman

Tweede beoordelaar: Mw. drs. K. Rusinovic

Maart 2010

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

Hoofdstuk 1	Over de Antilliaanse Nederlanders	5
1.1	Inleiding en probleemstelling	5
1.2	Wat is mijn doel met deze studie?.....	5
1.3	Antillianen in Nederland.....	6
Hoofdstuk 2	Expressief geweld als onderdeel van de subcultuur.....	8
2.1	Inleiding.....	8
2.2	Respect en status; Een kwestie van expressief geweld.....	8
2.2	Kapot moeilijk.....	10
2.3	‘The subculture of violence’	10
2.4	Expressief geweld als onderdeel van de subcultuur... ..	12
2.5	De subvragen	13
Hoofdstuk 3	Methode van onderzoek	15
3.1	Inleiding.....	15
3.2	Waarom heb ik voor deze methode gekozen.....	15
3.3	De gesprekken en de respondenten.....	16
3.4	De jongeren (JONG).....	17
3.4.1	De interviews en de observaties.....	18
Hoofdstuk 4	Analyse en onderzoek.....	21
4.1	Inleiding.....	21
4.2	Wat is het verschil tussen de termen respect en status in de ogen van de Antilliaanse jongeren?	21
4.2.1	Over het verschil tussen respect en status; Mayron, Dudley en Gino over respect.... ..	21
4.2.2	Status, macht en fitnessapparaten.....	23
4.3	Wat is de relatie tussen status en respect gerelateerd geweldgebruik bij Antilliaanse jongens, en het leven in een subcultuur van geweld?.....	24
4.3.1	De operationalisering.....	24
4.3.2	Geweld als een methode om conflicten op te lossen.....	24
4.3.2.1	Over oude problemen en de wapenwedloop binnen de eigen groep.....	24
4.3.2.2	Wie is de ‘eigen groep’	27
4.3.2.3	Geweld tegen vreemde personen.....	28

4.3.3	Verwachtingen en uitsluiting.....	31
4.3.3.1	De vrienden.....	31
4.3.3.2	Uitsluiting. Een zware straf.....	32
4.3.3.3	Het verdedigen van familieleden.....	33
4.3.4	Geweld als middel om respect te eisen van de Europese Nederlanders.....	34
4.3.4.1	Het Koninkrijksconflict. De subcultuur tegen de dominante cultuur.....	34
4.3.4.2	'Pan y rèspèt'. Vruchtbaar grond voor het ontstaan van een subcultuur.....	35
4.3.4.3	Over Nederlandse politieagenten. Verzet tegen de dominante Hollandse cultuur.....	38
4.3.4.4	Café de Nachtwacht.....	40
4.3.5	Geweld wordt niet als illegaal gezien.....	41
Hoofdstuk 5 Conclusie en discussie.....		42
5.1	Inleiding.....	42
5.2	De subvragen.....	42
5.2.1	Wat is de betekenis van de termen respect en status in de ogen van de Antilliaanse jongeren?.....	42
5.2.1.1	Niet geaccepteerde ongelijkwaardigheid leidt tot gelijkwaardigheid (respect).....	42
5.2.1.2	Geaccepteerde ongelijkwaardigheid.....	43
5.2.2	Wat is de relatie tussen status/respect gerelateerd geweldgebruik bij Antilliaanse jongens en het leven in een subcultuur van geweld?.....	43
5.2.2.1	Het oplossen van conflicten: Vuurwapengeweld tegen de eigen groep.....	43
5.2.2.2	Het oplossen van conflicten: Geweld tegen personen buiten de eigen groep.....	44
5.2.2.3	Uitsluiting.....	45
5.2.2.4	Een historisch cultuurconflict.....	46
5.2.2.5	Geweld wordt niet als illegaal ervaren; Het rechtvaardigen van gewelddadig gedrag.....	47
5.3	Discussie.....	47
5.3.1	Geweld onder Antilliaanse jongeren.....	47
5.3.2	Wat hebben we uit deze studie geleerd wat we voorheen niet wisten?.....	48
Hoofdstuk 6 Evaluatie.....		50
Literatuur.....		51

Voorwoord

In november 2007 was ik met de scriptie cursus begonnen. Op dat moment realiseerde ik me niet dat het verrichten van mijn afstudeeronderzoek meer dan twee jaar in beslag zou nemen. Maar wat is tijd tegenwoordig? Het gaat toch zo snel voorbij.

Als jonge Curaçaoënaar, geboren en getogen op een geweldig eiland, ben ik in 2002 naar Nederland gekomen om te studeren. Het was tijdens deze periode dat ik in aanraking kwam met wat men noemt 'de Antillianen-problematiek'. Nu, zeven jaar later, was ik in de gelegenheid gesteld om onderzoek te doen naar een onderdeel van deze problematiek, namelijk geweldgebruik.

Ik ben zeer dankbaar aan alle respondenten die met mij in gesprek zijn gegaan. Zowel de jongeren als de veldwerkers. Zonder hen kon ik deze studie niet verrichten. Ook ben ik zeer dankbaar aan Politie Rotterdam-Rijnmond; met name Leo, Bram, Martine en Arnoud. Aan al mijn collega's van het team van 'Youth for Christ; The Mall Millinx'; met name Art-Jan, Franklin en Timo. Ook mijn scriptiebegeleider, Dick Houtman en mijn tweede begeleider Katja Rusinovic, hartelijk dank voor de begeleiding en de goede tips. Ook ben ik zeer dankbaar aan mijn vrienden en vriendinnen die mij allemaal hebben gesteund tijdens deze periode. In het bijzonder Michelle.

Als laatste wil ik mijn moeder, Eunice, en mijn tante Maureen van harte bedanken; jullie waren een grote steun voor mij! Aan mijn oma, Mami; ik weet dat je bij mij bent. Masha masha danki! Van harte, bedankt!

Johan F. W. Oldenboom

Den Haag, maart 2010

Samenvatting

Tot aan de jaren '80 kwamen Antilliaanse Nederlanders naar Nederland om te studeren of om te werken. Het was gedurende de jaren '80 dat er hier verandering in kwam. Veel Antilliaanse Nederlanders van een lage sociaal economische positie kwamen zich in Nederland vestigen. Uit informatie afkomstig van de politie bleek dat een flink aantal personen uit deze groep oververtegenwoordigd was in de geweldscriminaliteit bepaalde steden in Nederland. Sindsdien hebben verschillende wetenschappers onderzoeken verricht naar geweldsgebruik onder personen van Antilliaanse afkomst. Naar aanleiding daarvan heb ik besloten om op zoek te gaan naar een diepgaande verklaring voor deze problematiek. Mijn probleemstelling luidt; *Hoe kan het geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren in Nederland verklaard worden?* Deze vraag heb ik middels een kwalitatieve methode onderzocht.

Aan deze hoofdvraag heb ik twee theorieën gekoppeld. De eerste theorie stelt dat geweld onder Antilliaanse jongeren veroorzaakt wordt omdat deze jongeren respect en status willen krijgen. Dit type geweld is expressief van aard. De tweede theorie verklaart dat geweldgebruik gepaard gaat met het leven in een subcultuur van geweld.

Als startpunt heb ik de complementariteit van deze theorieën naar voren gebracht, namelijk dat expressief geweld onder Antilliaanse jongeren onderdeel is van de subcultuur van geweld. Ten einde antwoord te krijgen op mijn hoofdvraag heb ik 12 Antilliaanse mannelijke jongeren tussen de 18 en 33 jaar die woonachtig zijn in Rotterdam Zuid, gesproken en geobserveerd. Dit onderzoek heeft het volgende opgeleverd.

Het gewelddadig gedrag dat mijn respondentengroep vertoont is in drie categorieën te verdelen. Ten eerste plegen mijn respondenten geweld tegen personen van de eigen groep ten einde status te verwerven en onderlinge problemen op te lossen. Dit type geweld is te verklaren vanuit de subcultuur van geweld. Dat wil zeggen dat dit type geweldgebruik onderdeel is van de normen en waarden stelsel van mijn respondenten. Ten tweede plegen mijn respondenten geweld tegen vreemde personen ten einde respect in de zin van gelijkwaardigheid af te dwingen. Naast het feit dat dit type geweld niet van structurele aard is, is dit soort geweld niet te verklaren vanuit de subcultuur van geweld. Dit soort geweldgebruik kan het beste gezien worden als een roep naar gelijke behandeling. Ten derde vertonen mijn respondenten een gewelddadige verzetshouding tegen de Nederlandse cultuur. Dit type geweld is niet direct, maar manifesteert zich slechts in indirecte vorm. Dat wil zeggen dat mijn respondenten zelf, geen geweld tegen Europese Nederlanders gebruiken. Wel keuren zij het geweld tegen de blanke Hollanders goed en brengen dit in verband met een bepaald etnisch historisch conflict binnen het Koninkrijk. Vanwege de structurele aard hiervan, is ook dit gedrag te verklaren vanuit de subcultuur van geweld.

Hoofdstuk 1 Over de Antilliaanse Nederlanders

1.1 Inleiding en probleemstelling

Al jaren komen bepaalde groepen Antilliaanse Nederlanders die in Nederland wonen in het negatieve daglicht. Het gaat om de groep Antillianen die volgens informatie afkomstig van de politie actief is in de criminaliteit. Denk hierbij aan bijvoorbeeld uitkeringsfraude, drugshandel (o.a. bolletjesslikkers) en geweldscriminaliteit. Vaak wordt gezegd dat deze groep niet geïntegreerd is in de Europees - Nederlandse samenleving, de Nederlandse taal niet goed beheerst en onbereikbaar is voor de hulpverlening in Nederland. Tot de dag van vandaag lijkt geen einde te komen aan deze problematiek. Verschillende Antilliaanse organisaties bestaande uit onder meer hoogopgeleide Antillianen organiseren regelmatig bijeenkomsten zoals congressen, lezingen en debatten omtrent deze problematiek. Samen met andere deskundigen, beleidsmakers en andere relevante organisaties wordt getracht oplossingen te vinden voor - althans een greep te krijgen op - deze "Antillianenproblematiek".

Eén probleem die men steeds benoemd is het gewelddadig gedrag van de Antilliaanse jongeren in Nederland. Uit onderzoek is gebleken dat het geweldgebruik onder deze bevolkingsgroep relatief groter is dan bij andere bevolkingsgroepen. Verschillende wetenschappers hebben zich hiermee bezig gehouden of zijn hiermee bezig. Met name Frank Bovenkerk en Marion van San hebben verschillende onderzoeken verricht naar dit fenomeen. Ook verschillende rapporten hebben aandacht besteed aan geweldgebruik onder personen van Antilliaanse afkomst. Als voorbeeld noem ik het rapport *'Antilliaanse probleemgroepen in Nederland. Een oplosbaar maatschappelijk vraagstuk'*, waarin het geweldgebruik onder deze doelgroep genoemd wordt als een ernstig maatschappelijk probleem (Taskforce Antilliaanse Nederlanders, 2008: 93).

Deze onderzoeken geven elk een verklaring voor deze problematiek. Door onderzoek te doen zou ik dieper kunnen ingaan op specifiek het geweldgebruik. Zo kan ik precies aangeven hoe het gewelddadig gedrag onder Antilliaanse jongeren in elkaar zit. Mijn probleemstelling luidt derhalve: *Hoe kan het geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren in Nederland verklaard worden?* Wat ik precies met deze studie wil bereiken omschrijf ik in de volgende paragraaf.

1.2 Wat is mijn doel met deze studie?

Wat ik met dit onderzoek wil bereiken, is een verklaring voor het geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren in Nederland. Aan de hand van wetenschappelijke theorieën wil ik te weten komen waarom deze doelgroep geweld gebruikt, wat de ervaringen met geweld zijn en hoe de groep tegenover geweldgebruik staat. Om een analyse hiervan te maken

heb ik wetenschappelijke literatuur geraadpleegd en een aantal Antilliaanse jongeren tussen de 18 en 33 jaar in Rotterdam Zuid gesproken. Aan de hand van deze analyse heb ik mijn subvragen – en uiteindelijk mijn hoofdvraag - beantwoord. Deze subvragen komen in paragraaf 2.5 aanbod. Eerst zal ik in de volgende paragraaf kort ingaan op de migratiegeschiedenis van de Antilliaanse Nederlanders.

1.3 Antillianen in Nederland

Het Koninkrijk der Nederlanden bestaat momenteel uit drie landen. Nederland, Aruba en de Nederlandse Antillen. De Nederlandse Antillen is een groep van vijf eilanden die samen - tot nu toe - één land vormen. Na een koloniale geschiedenis achter de rug te hebben, werd in 1954 in het Statuut van het Koninkrijk vastgelegd dat de Nederlandse Antillen de status krijgt van een autonoom land binnen het Koninkrijk (Römer, 1977: 25). Dit land bestond toen uit de eilandgebieden Curaçao, Aruba, Bonaire, Sint Maarten, Sint Eustatius, en Saba. In 1986 kreeg eilandgebied Aruba de 'status aparte' en werd een autonoom land binnen het Koninkrijk. Sindsdien bestaat het koninkrijk uit de drie reeds genoemde landen.

Antilliaanse-Nederlanders, Arubaanse-Nederlanders en Europees Nederlanders - allemaal Nederlanders - hebben de Nederlandse nationaliteit en dus het Nederlands paspoort. Echter is er groot verschil tussen de Koninkrijksdelen; Antillen en Aruba die in 2007 respectievelijk met een bevolking van 191780 en 90500 inwoners telden (www.cbs.an) behoren tot het Caribische deel van het Koninkrijk, terwijl Nederland - met meer dan 16 miljoen inwoners - tot het Europese gedeelte behoort. Niet alleen qua aantal inwoners maar ook op het gebied van onder meer onderwijs, cultuur, mentaliteit, taal en sociaal economische structuur zijn er grote verschillen op te merken tussen de Koninkrijksdelen.

Antillianen en Arubanen die zich in Nederland willen vestigen kunnen dit zondermeer doen; immers, ze hebben de Nederlandse nationaliteit en hebben dezelfde rechten als de Europese koninkrijksinwoners. Veel prominente Antilliaanse en Arubaanse burgers hebben vroeger een academische opleiding, welke op Antillen en Aruba niet mogelijk was om te volgen, in Nederland gevolgd (van Hulst 1997: 9). Men kreeg een studiebeurs van de Antilliaanse overheid en ging vervolgens naar Nederland om te studeren. Tot op de dag van vandaag komen er elk jaar Antilliaanse en Arubaanse studenten naar Nederland om een studie in het tertiair onderwijs te volgen.

In de loop der jaren zijn ook veel Antillianen en Arubanen naar Nederland gekomen om te werken (Koot & Ringeling, 1984: 97). Gezien de grootschaligheid van Nederland is de kans dat men werk kan vinden veel groter dan op de Antillen. Het was gedurende de jaren '80 dat het voor het eerst opviel dat vanuit de Antillen, Antillianen van een lage sociaal economische positie zich in de kansarme en criminele omgevingen van

Nederland gingen vestigen. De Amsterdamse Bijlmer en de Rotterdamse Hoogvliet zijn bekende plekken waar deze groep zich ging vestigen. Vanaf 1987 werden diverse onderzoeken naar deze problematiek verricht. Deze onderzoeken wezen steeds uit naar de negatieve en criminele aspecten van deze groep. Echter bleef het alleen daarbij; tot 1993. Eind januari 1993 ontplofte de bom; Tijdens de NOS radioprogramma 'Actuele zaken' had de toenmalige hoofdcommissaris van Amsterdam, dhr. Nordholt, verklaard dat de helft van alle straatroven en overvallen in Amsterdam door Surinaamse en Antilliaanse jongeren gepleegd worden. Later verklaart hij dat de Antillianen oververtegenwoordigd zijn in de groep die deze gewelddadige praktijken verricht. Met deze uitspraken startte de hele discussie omtrent de Antilliaanse criminaliteit in Nederland (van San 1998; 3).

Hoofdstuk 2 Expressief geweld als onderdeel van de subcultuur

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik ingaan op twee theorieën omtrent gewelddadig gedrag. Aan de hand van dit theoretisch kader zal ik een analyse maken van mijn empirie. Ik zal eerst ingaan op de theorieën van Frank Bovenkerk en Marion van San over het geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren in Nederland. Uit de studies van deze wetenschappers blijkt dat Antilliaanse jongeren in Nederland geweld gebruiken omdat zij status en respect willen verwerven (van San, 1998; Bovenkerk, 2000). Dit type geweld wordt gecategoriseerd als expressief (van San, 1998; WODC, 2001). In het tweede gedeelte van dit hoofdstuk behandel ik de theorie van de subcultuur van geweld. Deze theorie stelt dat binnen de heersende – dominante – cultuur, een subcultuur bestaat waarin geweldgebruik deel uitmaakt van de normen en waarden stelsel van de personen die in de subcultuur leven (Wolfgang en Feracuti, 1967). Geweldgebruik wordt door personen behorende tot deze subcultuur ervaren als normaal, legitiem en probleemoplossend.

Deze twee theorieën zijn aan elkaar complementair en vormen de basis voor de vraagstelling die aan het eind van dit hoofdstuk aanbod komt. De complementariteit van deze twee theorieën wordt in paragraaf 2.4 uitgelegd.

2.2 Respect en status; Een kwestie van expressief geweld

In zijn artikel, *'Over de Antilliaanse criminaliteit in Nederland en haar bestrijding'*, stelt Bovenkerk dat Antilliaanse jongeren veel waarde hechten aan het respect die zij van hun omgeving krijgen. Dit gaat echter een stapje verder. Respect binnen *hun vriendenkring* wordt doormiddel van lef, geld, seksuele veroveringen, geweld en criminele helddaden afgedwongen. In de wetenschap heerst de gedachte dat het afdwingen van respect de oorzaak is van criminaliteit onder deze doelgroep. Bovenkerk omschrijft het als volgt;

'Er wordt geen opbouwende prestatie geleverd, maar in tegendeel: respect dwing je af door anderen te vernederen (...) Criminele helddaden leveren aanzien op (...)' (Bovenkerk, 2000).

Het afdwingen van respect gebeurt echter niet alleen binnen de eigen groep, maar ook buiten de groep. De jonge Antilliaan dwingt respect af van iedereen die hem niet respecteert. In *'Verslaafd aan een flitsende levensstijl'*, stelt Marion van San dat 3% van de Rotterdamse Antillianen pleger is geweest van een geweldsdelict, terwijl van de totale Rotterdamse bevolking slechts 0,8% betrokken is geweest bij een geweldsdelict (van San,

2007: 57). Antillianen in Rotterdam maken zich dus meer dan andere bevolkingsgroepen schuldig aan geweldsdelicten. Van San stelt dat Antillianen veel waarde hechten aan hun status (van San, 2007). 'Status hebben' betekent voor deze doelgroep 'gerespecteerd worden'. Van San omschrijft het volgende.

*'Uit de gesprekken bleek immers dat diefstallen plegen een delict is dat **weinig status** oplevert. De jongens hadden daarentegen veel minder moeite om te bekennen dat zij diefstal met geweld hadden gepleegd, behalve wanneer het bijvoorbeeld een straatroof betrof waarvan een vrouw het slachtoffer was geworden (...) Wel spraken zij heel open over de steek- en schietpartijen (moord en doodslag) waar zij bij betrokken waren geweest (...)' (van San, 2007: 63)*

Uit een ander citaat uit 'Verslaafd aan een flitsende levensstijl' laat van San zien hoe respect en geweld binnen de eigen groep een rol spelen:

*'In ieder geval blijkt dat het beroven van elkaars sieraden een aantasting is van **de status** van het slachtoffer, zeker als het in het openbaar gebeurt of als de dader zich in het openbaar met de gestolen sieraden vertoont. Dit verlies aan **status** dient gecompenseerd te worden: de omgeving kijkt immers toe hoe iemand op de aantasting van zijn **status** reageert. Meermaals komt het voor dat degene die iemand van zijn sieraden heeft beroofd later het slachtoffer opnieuw opzoekt – door bijvoorbeeld door de straat waar hij woont te rijden of zich op feestjes te vertonen, om te kijken wat het slachtoffer zal doen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er zoveel **geweldsconflicten** ontstaan over gouden kettingen.'* (van San, 2007: 79)

Volgens van San bestaat er een duidelijke relatie tussen respect, status en geweld binnen deze groep. In haar proefschrift 'Stelen en Steken' geeft zij aan dat slechts het minst geringe gevoel dat de jonge Antilliaan niet gerespecteerd wordt, genoeg aanleiding is om de opponent onder meer neer te steken. Door iemand neer te steken wordt de situatie rechtgetrokken en krijgt de dader respect van de tegenstander (van San: 235/236, 1998). Van San noemt dit type geweld, expressief. Expressief geweld wordt gelegitimeerd vanuit een bepaald gedachtegang, cultuur of mentaliteit (van San 1998: 235 en 236).

Anderzijds spreekt van San van instrumenteel geweld. In tegenstelling tot het expressief geweld dat gebaseerd is op ontastbare zaken zoals respect en eer, staat bij instrumenteel geweld tastbare goederen centraal. Een voorbeeld hiervan is een overvaller die doormiddel van geweld een baliemedewerker uitschakelt om het geld uit de kassa te kunnen halen.

In het rapport, *'Moord en doodslag in 1998'*, wordt expressief geweld omschreven als een doelstelling; Geweld als doel. Door het gebruiken van geweld wordt een bepaald gedachtegang geuit. Dit in tegenstelling tot de instrumentele delicten waarbij het gebruikte geweld slechts het middel is om een bepaald materieel doel te bereiken (WODC onderzoeksnotities, 2001: 12).

Gezien het bovenstaande is het geweldgebruik onder de Antilliaanse Nederlanders voor een groot deel van expressieve aard. Om meer duidelijkheid te krijgen over de werking van expressief geweld onder Antilliaanse Nederlanders heb ik deze in de context van de theorie van de subcultuur van geweld geplaatst. In de volgende paragraaf zal ik ingaan op het verschil tussen respect en status.

2.3 Kapot moeilijk

In zijn proefschrift *'Kapot moeilijk'* behandelt Jan Dirk de Jong het verschil tussen respect en status. In deze studie naar Marokkaanse jongeren in Amsterdam West geeft hij uitleg van de relatie tussen gelijkwaardigheid en ongelijkwaardigheid, en respect en status.

'Respect wordt door de jongens in de situatie gebruikt om aan te geven dat ze willen worden behandeld zoals een ieder ander. Deze betekenis van respect verwijst naar de mate van gelijkwaardigheid als mens. In de tweede plaats bedoelen de jongens met respect het ontzag dat moet worden opgebracht voor iemand die een hogere statuspositie bekleedt omdat hij sterker is, rijker is of op andere manieren meer heeft bereikt. Deze betekenis van respect verwijst naar een mate van ongelijkwaardigheid, waarbij de jongen die 'kapot moeilijk' (ontzettend stoer) is, het respect ontvangt en de mindere het moet geven.' (de Jong, 2007: 86)

Er is hier sprake van twee definities voor de term respect: 1) Respect in de zin van gelijkwaardigheid. Met andere woorden; iedereen moet gelijkwaardig worden behandeld. 2) Respect in de zin van status. Personen die veel hebben bereikt, groter zijn van leeftijd of veel geld bezitten, verdienen respect van degene die minder heeft bereikt of die jonger is dan hen. Samengevat dient respect enerzijds te worden geïnterpreteerd als gelijkwaardigheid (wederzijdse respect) en anderzijds dient respect te worden geïnterpreteerd als ongelijkwaardigheid (status/ondergeschiktheid). In de volgende paragraaf zal ik ingaan op de theorie van de subcultuur van geweld.

2.4 'The subculture of violence'

Het afdwingen van respect van anderen, status verwerven binnen de vriendengroep en het leiden van een gewelddadige *levensstijl* om respect en status te verwerven, zijn aspecten die veel raakvlakken hebben met het leven in een subcultuur. Dit is de reden

waarom de theorie van de subcultuur aanbod komt in deze studie. Om een zo duidelijk mogelijk beeld te geven van deze theorie zal ik eerst ingaan op de algemene betekenis van cultuur. Vervolgens behandel ik de theorie van de subcultuur en ten slotte zal ik ingaan op de rol van het geweldgebruik binnen de subcultuur. In de paragraaf hierna, zal ik ingaan op de complementariteit van de theorie van expressief geweld en de theorie van de subcultuur van geweld.

Wetenschappers Wolfgang en Ferracuti hebben in de jaren '60 een theorie ontwikkeld die gebaseerd is op cultuur, groepsgedrag en geweldgebruik; De theorie van de subcultuur van geweld (1967). Deze theorie is een verfijning van de algemene theorie van de subcultuur.

Albert Cohen geeft in zijn boek *'Delinquent boys: the culture of the gang'* een definitie van de term 'cultuur'. Cultuur is het geheel aan kennis, gewoonten, normen, codes, smaken en vooroordelen die traditioneel zijn in bepaalde sociale groepen. Deze aspecten van de cultuur worden geïnternaliseerd op het moment dat men aan deze sociale groepen participeert (Cohen, 1967: 12). Voor wat betreft de term subcultuur, wordt deze door Cohen, Wolfgang en Ferracuti omschreven als een cultureel patroon van een bepaalde groep die zich in een psychologische situatie bevindt van fysieke beperkingen. De oorzaak van deze beperkingen ligt in het feit dat de subgroep deel uitmaakt van een samenleving – de dominante cultuur. In deze samenleving is de verdeling van welzijn, welvaart, erkenning, respect en hoge statusposities ongelijk over de verschillende groepen in die samenleving (Cohen, 1955; Wolfgang en Ferracuti, 1967: 98). Het gaat hier met name om de minderheidsgroeperingen binnen de samenleving, die buiten de boot vallen wanneer het gaat om een gelijke verdeling van de zojuist genoemde zaken. Deze groepen zijn vaak etnische minderheden, personen die in bepaalde achterstandswijken wonen en personen met bepaalde religieuze achtergronden. Daarbij speelt de omgeving een belangrijke rol, omdat men juist binnen deze subculturele omgeving onder meer status, erkenning en respect ontvangt van de anderen die zich binnen dezelfde situatie bevinden (Cohen, 1967: 12-54). Vaak gaat dit gepaard met residentiële isolatie; Groepen die zich in een zwakke maatschappelijke positie bevinden en die in dezelfde achterstandswijken wonen. Door de dagelijkse sociale interactie binnen deze residentiële isolatie, worden de normen van de subcultuur versterkt. Deze sociale interactie is echter geen voorwaarde om de naleving van de normen van een subcultuur te garanderen. Dit betekent dat personen die in deze kringen wonen niet per definitie gewelddadig zijn. Van de andere kant betekent dit dat iemand die in een andere wijk woont en die dezelfde normen van een bepaalde subcultuur naleeft, wel lid is van de subcultuur (Wolfgang en Ferracuti, 1967: 102). Binnen de subcultuur creëert de groep haar eigen stelsel van erkenning, respect en status, die afgeleid is van de samenleving waarvan zij deel uitmaken.

De theorie van de subcultuur van geweld vergelijkt de verhouding tussen de dominante cultuur en subcultuur met een 'ouder-kind' relatie, waarbij de ouders hun kind opvoeden volgens hun eigen waarden en normen. Het komt dan ook vaak voor dat kinderen – vooral in de puberteit - deze opvoeding niet accepteren en zich hiertegen gaan verzetten. In het kader van deze vergelijking met het 'ouder-kind' relatie, stelt de theorie van de subcultuur dat bepaalde subculturen het resultaat zijn van politieke en historische ontwikkelingen. Daarbij neemt de dominante cultuur de positie in van de opvoedende ouder, terwijl de subcultuur in de rol kruipt van het kind dat de normen van de dominante cultuur niet accepteert (Wolfgang en Feracuti, 1967: 100).

Binnen de subcultuur van geweld gebruikt men geweld niet alleen tegen elkaar, maar ook tegen personen behorende aan de dominante cultuur of tegen instanties die de dominante cultuur vertegenwoordigen (Wolfgang and Feracuti, 1967: 158 en 300). In feite is de subcultuur van geweld een reactie op de dominante cultuur waarin deze zich bevindt.

2.5 Expressief geweld als onderdeel van de subcultuur

Na de twee theorieën afzonderlijk te hebben besproken blijft nog een aspect, die van belang is voor mijn onderzoek, onduidelijk; namelijk de wijze waarop deze twee theorieën zich tot elkaar verhouden. Slechts dan wordt het duidelijk hoe mijn subvragen tot stand zijn gekomen.

Zoals ik reeds heb aangegeven, wordt gesteld dat Antilliaanse jongeren in Nederland geweld plegen om respect en status te krijgen. Deze vorm van geweld – expressief geweld - wordt steeds gekoppeld aan de omgeving waar deze jongeren zich in bevinden; Hun vriendenkring, hun levensstijl en hun mentaliteit (Bovenkerk, 2000; van San, 2007: 63 en 79; van San 1998: 235 en 236).

Voorts blijkt uit deze theorieën dat het expressief geweld door deze jongeren steeds gerechtvaardigd wordt. De jongeren zien dit soort geweldgebruik derhalve *niet* als *niet-legitiem*. Deze kenmerken vertonen veel overeenkomsten met de kenmerken van de theorie van de subcultuur, namelijk dat geweld gebruikt wordt vanuit een bepaald normenstelsel die binnen een bepaalde subcultuur geldt. Daardoor wordt het geweldsgebruik in bepaalde situaties veelal als legitiem ervaren. Daders van geweld ondervinden dan ook geen slecht gevoel op het moment dat zij geweld gebruiken (Wolfgang and Feracuti, 1967: 161). De dader wordt in feite door de groep gedwongen om onder bepaalde omstandigheden geweld te gebruiken. Weigert hij geweld te gebruiken dan sluit de groep hem uit en krijgt hij geen hoge status binnen de groep (Wolfgang and Feracuti, 1967: 106 en 160).

Echter is er een kenmerk van de subculturele theorie dat tegenstrijdig is met de theorie van van San. Van San stelt namelijk in haar studie, dat Antilliaanse jongeren

instrumenteel geweld in de context plaatsten van de historische ontwikkelingen binnen het Koninkrijk. Volgens van San rechtvaardigen Antilliaanse jongeren het instrumenteel geweld aan de hand van hun sociaal-economische ondergeschiktheid tegenover de Europese Nederlanders. Door de onderdrukking van Nederland hebben de Antilliaanse jongeren geen andere keuze dan onder meer overvallen met geweld te gaan plegen om aan geld te komen en op die manier uit de laag sociaal-economische positie te komen; Instrumenteel geweld (1997; 235). In tegenstelling tot dit gegeven stelt de theorie van de subcultuur van geweld (1967), dat geweld dat tegen de dominante cultuur gepleegd wordt, expressief van aard is. Volgens de theorie van de subcultuur van geweld zijn de tegenstellingen tussen de dominante cultuur en subcultuur gebaseerd op culturele, etnische en mentaliteitgerelateerde factoren (Wolfgang en Feracuti, 1967: 99). Derhalve is het geweld dat de leden van de subcultuur tegen de leden van de dominante cultuur gebruiken gerelateerd aan de cultuur-, mentaliteitsverschillen en etnische ondergeschiktheid; Expressief geweld.

Naar aanleiding hiervan vormt de theorie van de subcultuur van geweld een goede basis voor de situatie waarin de Antilliaanse Nederlanders in Nederland wonen. Deze situatie kan het beste in de context worden gebracht van de relatie tussen de dominante Nederlandse cultuur en de Antilliaanse subcultuur. Een relatie die ook vaak vergeleken wordt met die van de kolonisator tegenover de koloniën.

2.6 De subvragen

In deze paragraaf zal ik uitleggen hoe mijn subvragen tot stand zijn gekomen. Zoals ik eerder heb aangegeven onderzoek ik geweldpleging onder Antilliaanse jongeren. De theorieën die ik in de voorgaande paragraaf heb behandeld geven aan dat het geweld dat Antilliaanse jongeren plegen expressief van aard is. Derhalve is - in het licht van deze theorieën – mijn uitgangspunt dat Antilliaanse jongeren geweld plegen vanuit hun mentaliteit, cultuur en gedachtegang. Door de sterke samenhang van de expressieve geweldpleging met de theorie van de subcultuur van geweld rijst de vraag in hoeverre het expressief geweld gerelateerd is aan de subcultuur van geweld. Derhalve luidt mijn eerste subvraag: *Wat is de relatie tussen het aan status en respect gerelateerd geweldgebruik bij Antilliaanse jongens in Nederland, en het leven in een subcultuur van geweld?*

De volgende vraag die rijst heeft betrekking op het verschil tussen de termen status en respect. Zoals ik in paragraaf 2.3 heb aangegeven, heeft de wetenschap een scheiding gemaakt tussen deze twee termen (de Jong, 2007). In het verlengde daarvan is het van belang om deze scheiding bij mijn onderzoek te betrekken. Zo kan ik precies aangeven wanneer sprake is van expressief geweld om respect (gelijkwaardigheid) te krijgen en wanneer expressief geweld gebruikt wordt om status (ongelijkwaardigheid) te verwerven. Derhalve luidt mijn volgende subvraag: *Wat is de betekenis van de termen*

respect en status in de ogen van de Antilliaanse jongeren? In het volgende hoofdstuk ga ik in op de wijze waarop ik dit onderzoek heb gedaan.

Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal ik ingaan op de wijze waarop ik mijn onderzoek heb gedaan. Vanaf het begin van het onderzoek heb ik me voorgenomen om een zo goed mogelijk beeld van de situatie rondom het geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren te krijgen. Dit zou alleen mogelijk zijn indien ik de Antilliaanse jongeren persoonlijk benader. Vaak worden studies gedaan naar een bepaalde doelgroep maar wordt de doelgroep niet direct benaderd. Men gebruikt alleen dossiers, rapporten en processen verbaal om aan de nodige informatie te komen. Heaton (2004) kenmerkt deze methode als een kwalitatieve secundaire analyse. Het gebruiken van informatie ten behoeve van de empirie is in dergelijke gevallen afkomstig uit bestaande literatuur (Heaton, 2004; Mortelmans, 2007). Opzichzelf geen slechte methode. Echter heb ik voor een andere methode gekozen. Sterker nog, een directe aanpak zou de enige manier zijn om bij mijn onderzoeksgroep resultaten te kunnen boeken. Ik heb derhalve gekozen om zelf op pad te gaan en mijn respondenten persoonlijk te spreken en te observeren. De informatie waarmee ik te werk ben gegaan is derhalve direct en primair.

3.2 Waarom heb ik voor deze methode gekozen

Zoals ik in paragraaf 1.2 heb uitgelegd, is het doel van dit onderzoek om het geweldgebruik bij Antilliaanse jongens in Nederland te verklaren. Hierbij analyseer ik aan de hand van theorie en empirie het gedrag van Antilliaanse jongeren die in Rotterdam Zuid wonen. De analyse die ik maak is als het ware het open maken van een zwarte doos. Met andere woorden, het ontleden van het geweldgebruik bij deze groep. Aan het einde van deze analyse zou er duidelijkheid komen daaromtrent. De methode die ik in dit onderzoek heb gebruikt is kwalitatief en theorieaanvullend. Eerst zal ik ingaan op het kwalitatieve aspect en daarna ga ik in op het aspect van theorie.

Auteurs Maso en Smaling (1998) omschrijven de kwalitatieve onderzoeksmethode als een vorm van empirisch onderzoek waarbij de onderzoeker zich in moet leven in de situatie van de personen die hij onderzoekt. Derhalve moeten kwalitatieve onderzoekers over goede sociale vaardigheden beschikken en moeten zij een grote inlevingsvermogen bezitten. Bovendien moet de onderzoeker die kwalitatief onderzoek verricht in staat zijn om een goede relatie met de onderzochte groep te creëren en die ook te onderhouden. Maso en Smaling (1998) stellen dat dit zeer essentieel is wanneer het gaat om open interviews en participerende observaties. (1998: 9/10)

Ik heb de jongens persoonlijk gezien, gesproken en meegemaakt. Ik heb me gemengd met de jongeren, maar hield ten alle tijde mijn rol als onderzoeker voor. Daarnaast kon ik mijn Antilliaanse achtergrond en taalbeheersing goed gebruiken om contact te maken met de onderzoeksgroep. De combinatie van een open rol als onderzoeker, het participeren met de groep en mijn achtergrond/taalbeheersing geven de garantie voor een zo objectief mogelijke analyse vanuit een zo dichtbij mogelijke waarnemingspositie. Gezien de hiervoor omschreven aspecten van deze studie en de omschrijving van auteurs Maso en Smaling, is dit onderzoek kwalitatief.

Volgens auteurs Wester en Peters (2004) is de theorievorming in kwalitatief onderzoek van belang om een bepaalde structuur te ontdekken. Dit wordt bereikt door een analyse te maken van enkele gevallen waarin het te onderzoeken verschijnsel voorkomt. Vervolgens wordt in de verschillende analyses naar overeenkomsten (homogeniteit) en verschillen gezocht. Op die manier wordt er gekeken welke karakteristieken constant zijn voor de groep die onderzocht wordt. Wat het aantal eenheden betreft betekent dit dat men in kwalitatief onderzoek met een kleine selectie eenheden kan volstaan (Wester & Peters, 2004: 46). Deze omschrijving sluit aan bij hetgeen ik in het begin van deze paragraaf heb verteld, namelijk dat doormiddel van een analyse van theorie en empirie nieuwe theorie uitvloeit of bestaande theorieën nader worden aangevuld. Derhalve is deze studie theorievormend en/of theorieaanvullend.

Ik kenmerk ik mijn aanpak ook als direct. Dit betekent dat ik directe informatie heb gekregen van de jongeren en van personen die direct in contact zijn met deze jongeren. Daarbij heb ik een combinatie van observaties en open interviews gebruikt. De jongeren zijn mijn primaire informatiebronnen, hetgeen aangeeft dat de informatie die ik gebruik om uitspraken te doen over de groep, direct afkomstig is van die groep zelf. Doordat ik direct uit monde van de jongeren de informatie heb gekregen, kan ik nauwkeurige uitspraken doen omtrent deze groep. Deze studie is een **direct kwalitatief theorieaanvullend/theorievormend onderzoek**.

3.3 De gesprekken en de respondenten

Ten behoeve van mijn onderzoeksvragen was het, zoals ik reeds in het vorige paragraaf heb aangegeven, noodzakelijk om de jongeren zelf te spreken. Deze noodzakelijkheid is omdat de onderzoeksvragen betrekking hebben op de jongeren zelf. Immers, het draait om hen. In het kader hiervan zou ik doormiddel van gesprekken met de jongeren te voeren dicht bij de doelgroep kunnen staan.

In totaal heb ik 12 respondenten geïnterviewd, informeel gesproken en geobserveerd. De hoeveelheid respondenten waarmee ik gesprekken heb gehad was afhankelijk van de spreiding van de informatie. Op het moment dat ik steeds dezelfde informatie te horen kreeg, ben ik gestopt met het zoeken naar respondenten. Men noemt

dit het verzadigingspunt oftewel de 'theoretical saturation' (Maso & Smaling, 1998: 75; Mortelmans, 2007: 153; en Wester, 1995: 35). Elke respondent die je na het bereiken van dit verzadigingspunt interviewt zal dezelfde informatie geven als de vorige respondenten. Er komt geen nieuwe informatie binnen.

3.4 De jongeren (JONG)

Om in contact te komen met mijn respondentengroep heb ik in de periode april 2008 tot en met augustus 2009 bij buurthuis 'Youth for Christ. The Mall Millinx' in Rotterdam Zuid als vrijwilliger gewerkt. Youth for Christ is een organisatie die zich inzet voor jongeren in bepaalde wijken in Nederland. Doormiddel van het vestigen van buurthuizen in de wijken, probeert deze organisatie jongeren te bereiken en hen te helpen met eventuele problemen die zij ondervinden. In deze buurthuizen kunnen jongeren overdag begeleiding krijgen ten behoeve van werk en opleiding. 's Avonds kunnen de jongeren onder toezicht van de vrijwilligers onder meer internetten, biljarten en tafeltennissen. Doordat in de Rotterdamse Millinxbuurt veel Antilliaanse jongeren wonen, is een groot gedeelte van de jongeren die dit buurthuis bezoeken van Antilliaanse afkomst. Het merendeel van de respondenten komt vaak bij deze buurthuis. Door mee te draaien in deze buurthuis bevond ik me derhalve tussen de onderzoeksgroep. Op die manier kon ik contact leggen met deze jongens om vervolgens de benodigde informatie bij hen in te winnen. Een belangrijk aspect daarbij is het vertrouwen dat ik *als persoon* bij deze respondenten moest verdienen.

Mijn respondentengroep is óf regelmatig in aanraking gekomen met justitie (criminelen) óf wordt regelmatig door de maatschappij aangesproken alsof zij criminelen zijn. Doordat ze vaak door hun uiterlijk bevooroordeeld worden, moest ik laten zien dat ik tegenover hen geen vooroordelen heb. Deze bevooroordeeling heeft te maken met de getinte huidskleur van een aantal van deze jongens, het feit dat zij gouden kettingen en oorbellen dragen, het hebben van gouden tanden, tatoeages en vlechten hun haar.

Bovendien moest ik hen laten zien dat ik vooral geen "undercover" politieagent ben die hen bespioneert. Zo heeft één van de jongeren mij in de eerste dagen van mijn veldwerk gevraagd of ik van de politie ben. Dit is de reden waarom ik ze noch naar hun volledige namen, noch naar hun adresgegevens heb gevraagd. Hun anonimiteit ligt bij mij hoog in het vaandel (Wester & Peters, 2004: 54). De jongens hebben namelijk een zeer negatief beeld van de politie en willen liever niets daar mee te maken hebben. Het mag duidelijk zijn dat de periode van 16 maanden aan veldwerk broodnodig was teneinde een band met deze jongens te creëren.

Daarnaast moest ik ook hun vertrouwen winnen voor het feit dat ik *wetenschapper* ben. Voor wat dit punt betreft heb ik een open onderzoeksrol aangenomen, derhalve wisten de jongens dat ik sociologisch onderzoek deed (Wester & Peters, 2004: 54).

Nadat ik de jongens te kennen had gegeven dat ik aan de universiteit studeer en dat ik in het kader daarvan een scriptie over Antillianen schrijf, hebben zij mij verteld dat zij in het verleden vaker werden benaderd door verschillende Nederlandse onderzoekers die hen op zakelijk wijze wilden interviewen. Deze onderzoekers waren niet geïnteresseerd in hun als mens, in hun denkwijze en in hun cultuur, maar alleen in een gesprek. Door dergelijke opstelling voelden de jongens zich gebruikt door de onderzoekers. Om die reden willen ze niets te maken hebben met onderzoekers. Om hen te bewijzen dat ik geen onderzoeker ben die zo snel mogelijk informatie wil vergaren – en die dus a priori geen respons van de jongeren zou krijgen - heb ik er voor gekozen om veel tijd te steken in het opbouwen van een vertrouwensrelatie met deze respondentengroep. Zo was ik onder meer een paar keer meegegaan naar uitstapjes die het buurthuis organiseerde. Door interesse te tonen in hun manier van denken en doen heb ik hun vertrouwen kunnen winnen. Derhalve ging het voeren van de gesprekken vrij soepel. Daarnaast heeft het feit dat ik zelf van Antilliaanse kom af ben en dezelfde taal – het papiamentu - spreek, bijgedragen aan het verdienen van vertrouwen bij de jongens. Gezien het bovenstaande kan ik spreken van een dubbele vertrouwen; Het vertrouwen als mens en het vertrouwen als wetenschapper. Echter brengt dat met zich mee dat ik me ook dubbel moest bewijzen tegenover de jongens. Naast gewoon mens te zijn, moest ik tegelijkertijd een professionele houding tonen. De gesprekken verliepen allemaal in het papiamentu. Dit is de taal dat gesproken wordt op Curaçao en Bonaire. De fragmenten die ik citeer zijn door mijn persoon in de Nederlandse taal vertaald. De namen van de respondenten zijn fictief.

3.4.1 De interviews en de observaties

Voor wat betreft de interviews, nam ik ze mee naar een aparte ruimte van het buurthuis, vertelde hen vervolgens dat ik bezig was met mijn afstudeeropdracht en dat ik een gesprek met hen wil aangaan omtrent geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren in Nederland – de thema van mijn scriptie. De gesprekken waren gestructureerd en open. Ik nam de gesprekken in een aparte, stille, ruimte af, omdat de woonkamer van het buurthuis te lawaaierig was om het interview af te nemen. Bovendien zouden de jongeren door de drukte in de woonkamer worden afgeleid. In tegenstelling tot de interviews, vonden de informele gesprekken wel in de woonkamer of buiten het gebouw – op straat, plaats. Vaak waren dit korte gesprekken. Tijdens de observaties hield ik me – in mijn hoedanigheid als onderzoeker - zo veel mogelijk buiten het gesprek dat de jongeren met elkaar voerden. Op die manier kon ik het beste het pure gedrag van de jongeren waarnemen.

In één interview is het vaak moeilijk om aan alle nodige informatie te komen. De reden hiervoor is dat – simpelweg - 45 minuten niet lang genoeg zijn om alle geplande vragen te stellen. Vaak werden de geïnterviewde jongeren tijdens het gesprek door hun

vrienden gebeld om te kijken waar ze waren gebleven. Hierdoor raken mijn respondenten al gauw afgeleid en wilden zij weggaan. De vriendengroep was kennelijk en begrijpelijk belangrijker dan een interview. Ook heb ik meegemaakt dat de jongeren ongeduldig werden. Na een half uur een gesprek te hebben gevoerd begonnen zij bijvoorbeeld naar de tijd te vragen of keken ze steeds naar de klok. Het was duidelijk dat het nodig was om meer dan alleen formele interviews met de jongeren af te leggen. De keuze om de jongeren te observeren was hierdoor zeer verstandig. Ten eerste kon ik in dergelijke observaties de jongere in zijn eigen omgeving/vrienden meemaken. Op dat moment is het gedrag van de jongens zeer puur, en is dus niet beïnvloedt door de tamelijke formele constructie van een interview. Ten tweede kon ik tijdens de observaties nog altijd informele gesprekken met de jongeren voeren. Echter zou het observeren veel tijd in beslag nemen. Totaal heb ik zestien maanden lang observaties verricht bij het buurthuis. Door als vrijwilliger mee te lopen kon ik goed observeren hoe de jongens zich gedroegen. De observaties waren met name gericht op *hun gedrag* ten opzichte van de andere jongens en ten opzichte van de maatschappij in het algemeen. Om waar te kunnen nemen hoe de jongens op de maatschappij reageren heb ik hen ten eerste krantenartikelen voorgelegd met nieuws (gerelateerd aan geweldpleging) en informatie over de Antillen. Zodoende kon ik hun reacties daarop waarnemen. Ten tweede ben ik een paar keer mee geweest met uitstapjes die 'The Mall Millinx' georganiseerd had. Hier kon ik observeren hoe de jongens zich in een omgeving anders dan hun wijk gedroegen. Als derde observeerde ik hoe de jongens bij 'The Mall Millinx' met elkaar omgingen en op welke manier zij geweld gebruiken. Dit hield in dat ik onder meer mee zat te luisteren wanneer de jongeren onderlinge gesprekken voerden.

Tijdens mijn observaties stond het gewelddadig gedrag van de jongens centraal. Zoals ik eerder heb aangegeven lokte ik regelmatig een informeel gesprek uit door bijvoorbeeld een krantenartikel te voorschijn te halen. Door dit te doen kon ik enigszins nog richting geven aan het gesprek die zij onderling voerden. Van de andere kant hield ik me bij het observeren van de jongens toch op de achtergrond. Door bijvoorbeeld zelf het thema geweld of respect aan te dragen en vervolgens – figuurlijk, soms letterlijk – een stapje naar achteren te doen, richtten de jongens zich op hetgeen ik uit heb gelokt zonder dat ik me verder inhoudelijk met de discussie moest bemoeien. Zodoende konden de jongens zelf hun gang gaan. Door deze opstelling kon ik op een afstand observeren hoe geweld en respect zich bij de groep manifesteert. Op deze wijze zijn de reacties van de jongens niet verstoord geraakt door mijn aanwezigheid. Mijn manier van observeren wordt de 'observerende participeerder' ('participant observer') of 'participant als observator' genoemd; De onderzoeker neemt wel deel aan de activiteiten van de respondenten, maar maakt wel bekend dat hij onderzoeker is. Een groot voordeel hierbij is dat hoe langer ik participeer, hoe meer 'pure' gedrag de respondenten gaan vertonen. Dit

komt omdat ze al snel vergeten dat ik onderzoeker ben, en zich gaan gedragen alsof er geen buitenstaander aanwezig is; En juist deze reactie is hetgeen ik als onderzoeker wil meemaken (Maso en Smaling ,1998: 104; Mortelmans, 2007: 289).

Hoofdstuk 4 Analyse en onderzoek

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk maak ik aan de hand van het theoretisch kader een analyse van mijn veldwerk. Deze analyse zal uiteindelijk de basis worden van mijn conclusie. De analyse vindt plaats middels het citeren van fragmenten uit de verschillende gesprekken die ik met de respondenten heb gehad. Door deze fragmenten aan de theorie en de subvragen te koppelen kunnen de subvragen later in het hoofdstuk 'Conclusie' beantwoord worden. Huidig hoofdstuk is verdeeld in twee paragrafen. Elke paragraaf behandelt een subvraag. Ik begin met het beantwoorden van de subvraag die betrekking heeft op het verschil tussen respect en status. Deze subvraag ontstond op het moment dat het op viel dat Bovenkerk (2000) en van San (1996) geen onderscheid maken tussen respect en status, terwijl de Jong (2007) dit wel doet.

4.2 Wat is het verschil tussen de termen respect en status in de ogen van de Antilliaanse jongeren?

4.2.1 Over het verschil tussen respect en status; Mayron, Dudley en Gino

Een aspect van respect dat mijn respondenten steeds noemen is de gelijkwaardigheid tussen mensen. In de onderstaande fragmenten maken de respondenten JONG kenbaar dat zij gelijk zijn aan hun medeburgers. Vanwege de gelijkwaardigheid tussen mensen moeten medeburgers ook mijn respondenten respecteren – wederzijdse respect. Mayron is een jongeman van 33 jaar oud en woont sinds 1997 in Nederland. Hij is zich in Nederland komen vestigen omdat hij gehoopt had dat hij via de sociale dienst een opleiding kon volgen. Dit is hem niet gelukt. Sindsdien heeft hij voor verschillende uitzendbureaus gewerkt. Mayron voelt dat hij door de Hollanders als een slaaf wordt behandeld, omdat hij al jaren werkt zonder dat hij aan een vast contract kan komen. Hij vertelde mij het volgende.

'Ik respecteer iedereen, maar als zij geen respect teruggeven dan weet ik niet wat er kan gebeuren. Want dan word ik agressief, gebruik ik geweld en weet ik niet wat de gevolgen kunnen zijn.' (Mayron, respondent JONG 01)

De gelijkwaardigheid tussen mensen - waar mijn respondenten het over hebben - blijkt ook uit hun eis naar gelijke behandeling. Mijn respondenten eisen dat handhavinginstanties zoals de politie hen behandelt net zoals zij een ieder andere burger zouden behandelen. In het volgende gedeelte ga ik in op reacties hieromtrent van Dudley en Gino.

Dudley vestigde zich in 2007 in Rotterdam Zuid. Nadat een vriend hem werk had beloofd, besloot Dudley om zijn geboorte eiland - Curaçao - voor Nederland te ruilen. Hij zou voor die vriend gaan werken. Eénmaal in Nederland bleek dat hij niet meer aan de slag kon. Desondanks besloot Dudley om in Nederland te blijven. Sindsdien werkt hij voor verschillende uitzendbureaus. Over Gino is weinig bekend. Hij is 19, schoolgaand en woont in Rotterdam Zuid. Hij woont samen met zijn moeder, broers en zussen. Dudley en Gino reageren fel op het volgende incident:

Er is een groep jongens die het buurthuis vaak bezoekt. Deze groep heeft er een gewoonte van gemaakt om vóór het gebouw - op straat - te staan. In feite is dit niets anders dan voor het gebouw 'hangen'. Wanneer zij willen roken of blowen is er geen ander alternatief en zullen ze dat buiten moeten gaan doen, maar op het moment dat zij daarmee klaar zijn moeten ze terug gaan naar binnen. Zomaar buiten 'hangen' is verboden omdat de burens hier last van ondervinden. Bovendien is het buurthuis niet gebouwd om er vóór te blijven staan, maar om binnen bezig te zijn met de activiteiten. Op een dag wordt de politie gebeld door een aantal burens die last hebben van het hanggedrag. De politieagenten komen langs en spreken de jongeren aan. De reacties van Dudley en Gino zijn fel:

'De politie moet dat tegen iedereen die hier in de buurt overlast geeft zeggen. Ze komen alleen naar ons toe en laten de ander mensen hun gang gaan.'
(Dudley, Respondent JONG 04)

'Weet je hoe vaak dit gebeurt? 's Nachts maken de mensen die boven ons wonen ook lawaai. Maar de politie komt alleen wanneer de Antillianen lawaai maken. Het is niet eerlijk. Ze moeten of altijd komen of nooit komen.' (Gino, Respondent JONG 03)

Voor zover ik de situatie van mijn respondenten heb geanalyseerd klopt de theorie die beschreven staat in het proefschrift van de Jong (2007), namelijk dat de term respect betrekking heeft op gelijkwaardigheid. Voorts constateer ik dat bovenstaande fragmenten betrekking hebben op situaties waarin mijn respondenten benadeeld worden door ongelijke behandeling. Er is hier sprake van een ongelijkwaardigheid die mijn respondenten niet accepteren. Dit type ongelijkwaardigheid noem ik de niet-legitieme ongelijkwaardigheid, waarbij de basis van ongelijke behandeling niet geaccepteerd wordt

door de benadeelde partij. In de volgende subparagraaf besteed ik aandacht aan respect in de vorm van status.

4.2.2 Status, macht en fitnessapparaten

Als er zoiets bestaat als een niet-legitieme ongelijkwaardigheid dan bestaat vast ook een legitieme ongelijkwaardigheid. Dit soort ongelijkwaardigheid wordt, in tegenstelling tot de niet-legitieme ongelijkwaardigheid, wel door de ondergeschikte (benadeelde) partij geaccepteerd. De Jong (2007) omschrijft dit als respect tonen aan iemand vanwege onder meer het verschil in leeftijd, functie en levenservaring (2007: 86). In de volgende fragmenten laat ik zien hoe Dino en Jayson macht en respect ervaren. Dino is 23, volgt een opleiding en heeft een bijbaan. Hij is 2006 vanuit Curaçao naar Nederland gekomen.

' (...) je kan het aan iedereen hier in de buurt vragen. Geen van die jongens kunnen zeggen dat ze mij met marihuana hebben gezien. Alcohol drink ik wel, maar alleen op feestjes. In het begin bemoeide ik me niet met die jongens. Ik groette niemand en niemand groette mij. Vaak ging ik in het buurthuis fitnessen. Op een dag, ontdekte ik dat één van de meest gebruikte fitnessapparaten defect was. Ik heb toen het apparaat rustig bekeken en heb het gerepareerd. Een volgende keer toen het apparaat weer defect was, zijn de andere jongens naar mij toegekomen om het apparaat te repareren, omdat zij het zelf niet konden doen. Vanaf die dag praat ik met iedereen. Zo heb ik het respect van de jongens in de wijk gekregen. Ze weten hoe ik ben en respecteren mij.'
(Dino, respondent JONG 09).

Jayson, 21, woont bij zijn moeder, is werkloos en volgt geen opleiding. Het is voor mij niet helemaal duidelijk hoe de dagindeling van Jayson is. Hij heeft echter zijn hele leven in Rotterdam Zuid gewoond, en kent de omgeving en de inwoners goed.

'Zie je die jongen die daarbij de biljarttafel staat? De jongens hebben respect voor hem. Zodra hij iets zegt luistert iedereen naar hem. Hij is ouder dan de anderen en heeft veel ervaring op straat. De kleine jongens kunnen veel van hem leren. Hij is een rustige jongen, maar heeft veel macht.' (Jayson, Respondent JONG 13)

Uit bovenstaande fragmenten blijkt dat mijn respondenten JONG status toekennen aan groepsleden die kennis, vaardigheden en levenservaring bezitten. Hierbij is duidelijk sprake van legitieme ongelijkwaardigheid. Voorts is er sprake van een bepaalde machtsrelatie tussen de leden van de groep. Deze machtsrelatie kan het beste worden

omschreven als een afhankelijkheidsrelatie tussen de hoog aangeschreven persoon en de rest van de groep, waarbij de groep afhankelijk is van desbetreffende persoon.

4.3 Wat is de relatie tussen status/respect gerelateerd geweldgebruik bij Antilliaanse jongens, en het leven in een subcultuur van geweld?

4.3.1 De operationalisering

Om te kunnen onderzoeken of het gedrag van mijn respondenten het resultaat is van een subcultuur van geweld, heb ik een aantal stellingen geformuleerd. Deze stellingen zijn afgeleid uit de theorie van de subcultuur van geweld van Wolfgang en Feracuti (1967). Om mijn subvraag optimaal te kunnen beantwoorden heb ik de stellingen in het kader van expressief geweld geplaatst.

- 1. Geweldpleging is voor de Antilliaanse jongens in Nederland een methode om bepaalde conflicten op te lossen (paragraaf 4.3.2).*
- 2. Uitsluiting van de Antilliaanse kring en statusverlies volgen wanneer men geen geweld gebruikt terwijl dit wel verwacht werd door de groep (paragraaf 4.3.3).*
- 3. Geweld wordt door de Antilliaanse jongeren gezien als een middel om respect af te dwingen bij de Europese Nederlanders, die nog altijd de dominantie positie binnen het Koninkrijk hebben ingenomen (paragraaf 4.3.4).*
- 4. Het gebruiken van geweld wordt door de Antilliaanse jongeren niet als illegaal ervaren (paragraaf 4.3.5).*

Aan de hand van een analyse van deze stellingen kan ik conclusies trekken omtrent het geweld dat Antilliaanse jongeren gebruiken en de relatie daarvan met de subcultuur van geweld.

4.3.2 Geweld als een methode om conflicten op te lossen

4.3.2.1 Over oude problemen en de wapenwedloop binnen de eigen groep

Binnen mijn respondentengroep komt het vaak voor dat men op een bepaald moment oude problemen wilt oplossen. Het gaat hier om problemen die ooit tussen twee of meer personen zijn ontstaan en die perse op gewelddadige wijze opgelost moeten worden. Zolang er voor de onenigheid geen oplossing is, blijft de situatie escaleren. Volgens Wolfgang en Feracuti (1967) is het de regel dat dergelijke problemen binnen de subcultuur van geweld opgelost worden doormiddel van geweld. De theorie stelt dat binnen de subcultuur van geweld, geweld als 'probleemoplosser' gezien wordt (Wolfgang en Feracuti, 1967: 161). De volgende fragmenten gaan over conflicten tussen mijn respondenten JONG en andere personen uit de Antilliaanse kring. Deze conflicten kunnen

niet anders worden opgelost dan door tussenkomst van geweld. Ik begin met een fragment van Atley. Atley is op Curaçao geboren, is 25 jaar en woont sinds het jaar 2000 in Rotterdam Zuid. Hij volgt een duale opleiding. Dit houdt in dat hij een paar dagen per week werkt en een paar dagen op school zit. Hij vertelt het volgende:

'De problemen tussen mij en Caloi zijn ontstaan vanwege geroddel in de wijk. Om mij af te schrikken liet Caloi mij zijn vuurwapen zien. Een paar dagen later ben ik Caloi in een café hier in de buurt tegengekomen. Hij speelde bij een machine (gokmachine, JO) en ging daarna naar buiten. Ik ging dan ook naar buiten en vroeg hem of het probleem afgelopen was. Caloi begon te schreeuwen en wilde mij neerschieten. Echter gebeurde dit niet omdat een paar mensen die voorbij kwamen Caloi hebben tegengehouden. Ik wilde het een en ander met hem uitpraten maar het verliep fout. Ik had ook zelf mijn vuurwapen bij me. Caloi wist dat niet omdat hij dacht dat ik mijn wapen had verkocht, maar ik had 'm niet verkocht maar uitgeleend aan iemand. Doordat hij dacht dat ik geen wapen had, heeft hij zo stoer gedaan. (Atley, respondent JONG 12)

In bovenstaand fragment is het probleem op een bepaald moment ontstaan, maar werd niet meteen opgelost. In de tussentijd ging Atley zich bewapenen. Later benaderd hij zijn tegenstander zonder te aarzelen. In principe om te praten. Echter is Atley zich weldegelijk bewust van het feit dat de situatie kan escaleren. Voor de zekerheid neemt hij zijn wapen mee. Het volgende fragment betreft soortgelijke situatie.

Mayron, respondent JONG01 kwam reeds aanbod in paragraaf 4.2.1. Hij vertelde mij het volgende.

'Mijn vriendin had een keer een goed gekocht bij een Antilliaanse mannelijke kennis van haar, maar wilde het goed achteraf terugbrengen. Toen mijn vrienden en ik naar deze kennis toe stapte, wilde de kennis het goed niet terug en wilde dus het geld niet teruggeven. De kennis begon te schreeuwen. Er ontstond hierdoor een flinke woordenwisseling en vervolgens een vechtpartij tussen mij en de kennis. Het was toen voor het eerst dat ik aanraking kwam met de politie. Later is die zelfde kennis die het goed had verkocht samen met een paar vrienden naar mijn huis gekomen om problemen met mij te zoeken en om de vechtpartij rechtte trekken. Ik had een pistool en zag de noodzaak in om deze te gebruiken. Ik voelde me bedreigd door deze grote groep en loste een paar schoten op de groep. Ik wist zeker dat zij ook een vuurwapen bij zich hadden. Zij hadden niet teruggeschoten, maar liepen weg. Niemand raakte gewond. Achteraf werd ik opgepakt in verband met bedreiging met vuurwapen en poging tot doodslag. (...) Zo lopen de zaken. Je moet laten zien dat je niet bang bent. Je

moet je in deze situaties goed beschermen, anders weten ze dat je bang bent. De volgende keer doen ze hetzelfde' (Mayron, respondent JONG 01)

Ook in het geval van Bempie ging het om een probleem die niet in één keer werd opgelost. Dit keer gaat het niet om vuurwapengeweld, maar om een vechtpartij 'met de vuist'. Bempie is een jongeman van 19 jaar oud en woont 6 jaar in Nederland. Hij is afkomstig uit Bonaire en volgt een MBO opleiding. Hij vertelt het volgende.

'Hier in deze buurten moet je een probleem oplossen op de manier zoals het ontstaan is. Het is toch onderling begonnen? Dan moet het ook onderling opgelost worden. Ik had ook een probleem met een jongen die mijn telefoon had gestolen. Ik ben toen naar hem gegaan en heb hem gezegd dat ik mijn telefoon terug wil anders kom ik het zelf bij hem thuis halen. Hij zei toen dat hij mijn telefoon niet had en dat ik op hem zit te liegen. De volgende dag ging ik bij hem thuis en gaf hem een paar klappen. Zo ontstond er een vechtpartij. Wij werden toen uit elkaar gehaald door zijn broer. 's Avonds zag ik hem weer. Toen heeft hij mijn telefoon uit zijn zak gehaald en heeft het naar mij gegooid. Hij denkt dat dit zo blijft. Eén van deze dagen zal ik hem weer tegenkomen. Niemand pakt mijn dingen van me af. Iedereen moet respect hebben voor mij en voor de dingen die ik heb.' (Bempie, respondent JONG 10)

Wordt de ruzie onder mijn doelgroep niet in een prille stadium opgelost dan ontstaat er een gespannen situatie die later in een vechtpartij uitbarst. Een jongerenwerker in Rotterdam Zuid spreekt hierbij van een 'wapenwedloop' tussen de jongens. Hij is en heeft dagelijks contact met Antilliaanse probleemjongeren in de buurt en weet derhalve goed hoe zij zich gedragen. Hij verklaart tegenover mij dat jongeren zich gaan bewapenen om respect af te dwingen en op die manier voorbereid te zijn op de dag waarop de afrekening plaats zal vinden. Dit kan vergeleken worden met een soort koude oorlog die op elk moment kan uitbarsten. Het probleem is opgelost op het moment dat één van de partijen *de strijd niet meer kan voortzetten*.

'(...) je moet altijd zorgen dat je de eerste bent (de eerste die toeslaat, JO). Het is of jij of ik' (Atley, respondent JONG 12)

'Als je problemen hebt tegen die mensen, dan is het afgelopen op het moment dat jij de macht in handen hebt. Hij kan dan toch niets meer doen'. (Wendel, respondent JONG 05, 21 jaar oud, woont 7 jaar in Nederland. Werkt niet en volgt ook geen opleiding.)

Opmerkelijk is het vuurwapenbezit onder mijn respondenten. Het dragen van een wapen is in de ogen van mijn respondenten een middel om zich te beschermen op het moment dat zij in de problemen raken. Het voorhanden hebben van een wapen om zich te kunnen beschermen is volgens de theorie van de subcultuur onderdeel van dagelijks patroon waarin men leeft. Het is een teken van bereidwilligheid om mee te doen aan geweld en om hun eer hoog te houden (Wolfgang en Feracuti, 1967: 159). Daarbij is het duidelijk dat mijn respondenten status willen verwerven door middel van het dragen van een wapen, welke gebruikt moet worden indien men dit nodig vindt. De ongelijkwaardigheid uit zich in het feit dat de jongens doormiddel van geweld – het dragen van een vuurwapen - willen laten zien dat zij de sterkste zijn.

4.3.2.2 Wie is de ‘eigen groep’

De bovenstaande situaties hebben betrekking op geweldpleging tegen bekenden onderling; Personen uit de eigen groep. Het gaat hier om geweld tussen Antilliaanse personen onderling die elkaar kennen, die vertrouwd zijn met elkaar en die bij elkaar in de buurt wonen. Voorts speelt de taal en de afkomst ook een belangrijke rol daarbij. Personen van de eigen groep spreken voornamelijk papiamentu en zijn zelf afkomstig uit de Antillen, of hebben ouders die afkomstig zijn van de Antillen. Een ander kenmerkend factor voor het bepalen wie tot de ‘eigen groep’ behoort, is de wetenschap of iemand gevaarlijk is of niet.

‘Ik ken bijna alleen mensen uit Curaçao. Die heb ik hier in de buurt leren kennen. Soms wonen ze hier in de buurt, of soms komen ze hier in de buurt bij hun vrienden. Het zijn allemaal Curaçaoënaars. Dan weet je ook wat voor soort mensen ze zijn. Je weet gewoon hoe je ze moet benaderen. Veel van die slechte jongens hebben een wapen bij zich. Dan weet je al wat er gaat komen.’ (Wendel, respondent JONG 05)

Atley: Ik hoor soms dat ze zeggen dat Antillianen elkaar doodschieten. Het zijn inderdaad Antillianen die elkaar schieten. Zo gaat het. We kennen elkaar. Je weet wie je mensen zijn en hoe je ze moet behandelen.

JO: Wie bedoel je met eigen mensen?

Atley: Antillianen die je kent en waarvan je weet wat ze allemaal hier doen. Alle Antillianen kennen elkaar zo hier een beetje. En als je elkaar niet kent, dan vertelt een ander persoon je het wie de ander is.’

(Atley, Respondenten JONG 12)

4.3.2.3 Geweld tegen vreemde personen

In tegenstelling tot het status gerelateerd geweld die tegen personen van de eigen groep gebruikt wordt, plaatsen mijn respondenten het geweld tegen vreemde mensen in de context van de gelijkwaardigheid tussen mensen (de Jong, 2007: 86).

‘Een keer in de metro stapte ik per ongeluk op de teen van een allochtone man. Deze man begon mij uit te schelden, en zei dat hij met een telefoontje 1000 man kan oproepen. Ik heb tegen de man gezegd dat het per ongeluk gebeurde en dat ik me verontschuldigd. Ik was fout om op de voet van de man te trappen. Toen zei hij zei ‘sorry’. Als de man verder gaat, dan ga ik er niet op in. Maar op een gegeven moment als de man bijvoorbeeld vieze woorden gaat gebruiken, of handtastelijk wordt, gebruik ik wel geweld. Maar in principe beheers ik me.’ (Atley, respondent JONG 12)

De allochtone man die omschreven wordt in bovenstaand fragment is noch van Antilliaanse, noch van Hollandse kom af. Hieruit kan ik ten eerste afleiden dat etniciteit geen *cruciale* rol speelt als het gaat om het bepalen van de categorie ‘vreemde mensen’. Dat allochtonen in Nederland elkaar als ‘eigen groep’ beschouwen – puur omdat zij allochtonen zijn - gaat derhalve niet op. Ten tweede is de kans vrij klein dat mijn respondenten een willekeurig persoon in de metro voor een tweede keer tegenkomt. Dit betekent dat mijn respondenten desbetreffende personen niet kunnen opzoeken of in ieder geval niet meer zullen tegenkomen. Het probleem moet opdat moment gelijk opgelost worden, anders krijgt mijn respondent de kans nooit meer om het op te lossen. De wapenwedloop die ik eerder heb omschreven geldt derhalve bij geweld tegen ‘vreemden’ niet, omdat er geen lange tijdsbestek is die de situatie de kans biedt om te escaleren.

In het volgende fragment laat Dudley zien dat etniciteit geen rol speelt bij gewelddadig gedrag. Het gaat in onderstaande fragmenten echter wel om Europese Nederlanders. Desalniettemin is dit gegeven niet cruciaal voor de wijze van optreden van Dudley.

‘Ik fietste een keer op het trottoir hier in zuid (Rotterdam zuid, JO). Ik weet dat het niet mag, maar om mijn weg korter te maken heb ik het toch gedaan. Ik wilde toen langs een geparkeerde auto rijden. Ik zag dat twee vrouwen de autoportiek hadden geopend. Om ongelukken te voorkomen begon ik mijn bel te rinkelen zodat zij konden weten dat ik aankwam. Eén van de vrouwen begon te schreeuwen dat ik die kanker-fiets ergens anders moest gaan rijden. Ik heb toen tegen de vrouw gezegd dat zij haar smoel moest houden. Vervolgens is een man die in de auto zat uitgestapt en begon te schreeuwen

dat ik beter mijn mond kan houden, anders doet hij het wel voor me. Ik stapte toen van mijn fiets af, zei tegen hem dat hij het maar vooral moest doen en ging op hem af. Ze zijn er toen snel ervandoor gegaan. Als de man mij had aangeraakt, had ik hem een flink pak slaag gegeven. Ik accepteer dit soort dingen niet.' (Dudley, respondent JONG 11)

Ter illustratie dat Dudley niets heeft tegen gewone hollandse burgers, vertelt mij het volgende:

'Een andere keer reed ik samen met een Antilliaans meisje op de fiets. Ik zag opeens een Hollandse man rennen. Ik wist niet waarom hij rende, maar ik heb toen besloten om hem in te halen. Plotseling zag ik een tram aankomen, en begreep dat de man de tram moest halen, maar dat hij toch te laat zou komen. Ik heb toen heel hard gefietst en haalde de tram in. Toen heb ik de tramconductor gevraagd om te stoppen zodat de redende man het toch kon halen. De man bedankte mij zeer. Het meisje dat achterop zat, vroeg me waarom ik het heb gedaan. Ik zei dat ik het wel leuk vond om mensen te helpen.' (Dudley, respondent JONG 11)

Mijn respondenten hechten veel waarde aan het kennen van iemand. Indien zij een persoon niet kennen, beschouwen zij desbetreffende persoon als gelijkwaardig aan hen. Immers, er is op dat moment geen basis om ongelijkwaardigheid te accepteren. Indien zij iemand kennen, zullen zij de ongelijkwaardigheid sneller accepteren. Het gaat hier echter om legitieme gelijkwaardigheid.

'Gewone mensen op straat ken ik niet. Ik heb niets met ze te maken. Maar soms is men asociaal. Als die mensen erg asociaal zijn tegenover mij, dan laat ik ze zien dat we allemaal gelijk zijn. Ik word dan agressief omdat zij ook asociaal tegen mij zijn geweest.(...) het maakt mij niet uit of zij zwart of blank zijn. Ik ken ze toch niet. Zo heb ik een keer een Marokkaan in elkaar geslagen. Hij stond achter mij in de rij om te pinnen, maar probeerde toch voor mij te dringen omdat hij haast had denk ik. Ik heb hem gezegd dat hij dat niet kon doen, maar hij bleef moeilijk doen. En ja, wat wil je dat ik dan doe? Toen ik hem normaal had gezegd dat hij dat niet moet doen, deed hij het toch niet. Hij is dus asociaal.' (Jayson, respondent JONG 13)

Mijn respondenten gebruiken geweld tegen vreemde mensen vanuit de gedachte dat ieder mens gelijkwaardig is. Het geweld tegen vreemde personen kan het beste gekenmerkt worden als de rechte trekking van een niet-legitieme ongelijkwaardigheid

tussen mijn respondenten en de tegenpartij (de Jong, 2007: 86). Het gaat dan vooral om een kortlopende drang naar gelijkwaardigheid, waarbij geweld pas als tweede alternatief gebruikt wordt. Op mijn vraag waarom geweld dan wel als tweede alternatief tegen vreemde mensen gebruikt wordt geven mijn respondenten mij twee argumenten. Ten eerste proberen mijn respondenten eerst een poging te wagen om met de vreemde te praten. Indien dit niet lukt, hebben zij de mogelijkheid om over te gaan tot het gebruiken van geweld. Als tweede argument om in eerste instantie geen geweld te gebruiken tegen vreemden is dat mijn respondenten geen weet hebben hoe gevaarlijk hun tegenstander is. Simpelweg, omdat zij hun tegenstander niet kennen.

Dudley: Als zij geweld gebruiken, dan gebruik ik geweld terug. Dat is logisch. Waarom zou ik dan geen geweld gebruiken? De mensen van de overheid zeggen toch altijd dat alle mensen hetzelfde zijn. Met gelijke behandeling en discriminatie en zo.

JO: Maar je probeert eerst een oplossing te vinden zonder dat je geweld gebruikt?

Dudley: Ja. Ik probeer eerst te praten, maar soms lukt het niet.

(Dudley, respondent JONG 11)

'Op dat moment kan niets anders doen dan geweld gebruiken. Hij luistert toch niet. Je moet laten zien dat je eerder in de rij stond. Want als je dat niet doet, dan blijf je altijd achter en kom je nooit aan de beurt.' (Jayson, respondenten JONG 13)

Zoals ik eerder heb laten zien is de drang naar status en eer de oorzaak van het geweld binnen de eigen groep. Door het structureel patroon hiervan, kan deze vorm van expressief geweld in relatie worden gebracht met de subcultuur van geweld. Immers, geweld wordt als eerste alternatief gebruikt om bepaalde conflicten op te lossen. In tegenstelling tot het geweld tegen de eigen groep, kan het geweld tegen vreemde personen het beste gekenmerkt worden als een momentopname waarbij een niet-legitieme ongelijkwaardigheid rechtgetrokken wordt. Bovendien zal de jongeren eerst een poging wagen het conflict op niet gewelddadige wijze op te lossen. Indien deze eerste poging geen resultaat oplevert, zal de jongere gewelddadig reageren. Deze reactie kan in verband worden gebracht met een innerlijk gevoel van vernedering en ongelijkwaardigheid. Echter geldt dit alleen op het moment dat de dader zich niet te midden van zijn vriendengroep bevindt. In de volgende paragraaf zal ik een beeld geven van de rol van de vriendengroep in relatie tot het gewelddadig gedrag.

4.3.3 Verwachtingen en uitsluiting

4.3.3.1 De vrienden

Voor wat betreft het aspect van uitsluiting van de groep, sluit hetgeen mijn respondenten JONG hieromtrent aangeven naadloos aan bij hetgeen de subculturele theorie beweert. De jongere die geweld niet gebruikt op het moment dat dit van hem verwacht wordt zal bestempeld worden als een lafaard en wordt uitgesloten van de groep (Wolfgang en Feracuti, 1967: 156 en 160). Mijn respondenten JONG geven aan dat zij geweld moeten gebruiken indien de groep dit van hen verwacht. Hierbij gaat het om de druk vanuit de vriendengroep om geweld te gebruiken en op die manier het bewijs van lef te leveren. Geweld wordt in dit verband gebruikt om tegenover de vriendenkring status te verwerven. De jongere die hier niet op in gaat wordt uitgesloten van de vriendengroep en verliest zijn status. Men beschouwt hem dan als een lafaard. Dendrey, een jongeman van 19 die al 12 jaar in Rotterdam Zuid woont, vertelt het volgende.

‘Ook is het zo dat je vrienden je ophitsen om geweld te gebruiken. Uiteraard wil je in je vriendenkring niet overkomen alsof je geen lef hebt. Daarom ga je geweld gebruiken.’
(Dendrey, respondent JONG 06)

De verklaringen van Lindomar komen op hetzelfde neer. Lindomar is in 2001 vanuit Bonaire naar Nederland gekomen. Hij woont in Rotterdam en volgt een MBO opleiding. Hij vertelt mij het volgende.

‘Geweld wordt gebruikt omdat je vrienden in de buurt zijn. Je gaat dan niet weglopen. Je vrienden zullen je vragen waarom je het daarbij laat, en waarom je het (geweld, JO) van de tegenpartij pikt. De druk vanuit de groep speelt een belangrijke rol.’ (Lindomar, respondent JONG 07).

Lilo is 19 en woont ruim 8 jaar in Nederland. De volgende twee fragmenten gaan over zijn ervaringen met geweld.

‘Ik heb een keer meegemaakt dat ik door de jongens een beetje gedwongen werd om een Marokkaanse jongen een klap te geven. Hij kwam samen met een paar vrienden van hem zeggen dat we zijn telefoon hadden gestolen. Ik wilde eigenlijk geen problemen. Maar als ik hem niet had geslagen dan zouden mijn vrienden mij zeggen dat ik ze in de steek heb gelaten. Eigenlijk hebben zij ook gelijk want wij komen hier voor elkaar op. Vooral tegen die Marokkanen. Sommige zijn vervelend.’ (Lilo, Respondent JONG 14)

Opmerkelijk daarbij is dat de aanwezigheid van de vrienden een belangrijke rol speelt bij het gebruiken van geweld tegen vreemde mensen. Op het moment dat de jongeren alleen zijn, gebruiken zij geweld tegen vreemde mensen uit de innerlijke drang naar gelijkwaardigheid. Zodra er vrienden in de buurt zijn, gebruiken zij geweld vanuit het normenpatroon van de groep. Op dat moment wordt geweld voornamelijk gebruikt om status te verwerven bij de groep. Dit type geweld kan vergeleken worden met status gerelateerd geweld dat tegen personen van de eigen groep gebruikt wordt.

'Ik weet van jongens die vechten alleen omdat er vrienden in de buurt zijn. De vrienden moet het zien. Ik weet zeker dat als zij alleen waren, dat zij anders zouden doen. Ze gaan misschien weg of zeggen alleen maar wat.' (Lilo, respondent JONG 14)

Dit groepsgedrag wordt tevens bevestigd door twee politieagenten die gespecialiseerd zijn de aanpak van overlastgevende Antilliaanse Nederlanders. In een gesprek met hen verklaren zij dat Antilliaanse jongens zich tegenover de politie anders gedragen op het moment dat zij vergezeld zijn van vrienden, dan wanneer zij alleen zijn. Zij vertellen uit eigen ervaring dat Antilliaanse jongeren die zich in hun vriendenkring bevinden, het niet op prijs stellen wanneer een politieagent hen benaderd. Echter zijn dezelfde Antilliaanse jongens wel te spreken op het moment dat zij alleen zijn. Vooral wanneer de politieagent de jongens goed kent kan het gesprek relatief goed verlopen op het moment dat de Antilliaanse jongere niet vergezeld is van zijn vriendengroep. De druk vanuit de groep is zeer groot. De jongens die vergezeld zijn van hun vriendengroep moeten tegenover de politie een bepaald verzetsgedrag tonen. Op dit verzetsgedrag kom ik later terug.

4.3.3.2 Uitsluiting. Een zware straf

Uitsluiting van de groep is voor mijn respondenten een zeer zware straf. Sommige jongens hebben hun hele leven in dezelfde buurt gewoond. Ze zijn samen met andere jongens in de buurt opgegroeid en kennen geen andere woonomgeving. Bovendien is een groot deel van de buurtbewoners afkomstig uit de Nederlandse Antillen, hebben dezelfde gewoonten en spreken dezelfde taal. Dit maakt het groepsverband nog sterker. In het kader hiervan spreekt de theorie van de subcultuur van geweld van een 'residential isolation' (residentiële isolatie), waarbij de normen van de subcultuur versterkt worden doordat men in een bepaalde wijk woont. Doordat men sterk aan elkaar gehecht is, zou uitsluiting van de groep een bijzonder zware maatregel zijn voor de jongeren (Wolfgang en Feracuti, 1967: 102).

Wendel: *'Als ik in een andere buurt zou wonen, zou ik mijn leven kunnen veranderen.'*
 JO: *'Maar waarom ga je dan niet ergens anders wonen?'*
 Wendel: *'Nee, ik ga nergens heen. Ik heb hier al mijn vrienden en mijn familie. Ik blijf. Ik ben hier opgegroeid en ken geen andere wijken.'*
 JO: *'Als je vrienden opeens niet meer je vrienden willen zijn omdat je niet meedoet met hen, hoe zou dat zijn.'*
 Wendel: *'Dat is moeilijk, want je woont hier samen. Anders moet je de wijk verlaten. Daarom doet iedereen mee met de groep.'*
 (Wendel, respondent JONG 05)

4.3.3.3 Het verdedigen van familieleden

Het plegen van geweld heeft niet alleen betrekking op de vriendenkring, maar ook op familieleden. Uit de gesprekken met mijn respondenten blijkt dat het geweld dat gebruikt wordt wanneer familieleden in de problemen raken gezien wordt als hulp en verdediging. In de volgende fragmenten vertellen Randellson en Lindomar hun verhaal. Voor wat betreft Lindomar, kwam hij in paragraaf 4.3.3.1 reeds aanbod. Randellson is 21, volgt een MBO opleiding en woont bij zijn ouders.

'Als het om familie gaat, ga ik me met het probleem bemoeien en desnoods geweld gebruiken. Maar anders vermijd ik geweld. Als het om mijn familie gaat help ik wel even.' (Randellson, respondent JONG 04)

'Een keer liep ik en mijn vriendin op straat. Opeens kwam er een man en sloeg mijn vriendin. Gewoon zomaar. Ik heb mijn vriendin dan natuurlijk verdedigd door die man een paar klappen te geven.' (Lindomar, respondent JONG 07)

Het feit dat het om een familielid of vriendin (iemand waar ze een liefdesrelatie mee hebben) gaat is voldoende om het gebruiken van geweld te rechtvaardigen. Ook tijdens een observatie in het buurthuis kwam dit ter sprake. Het gesprek tussen de jongens ging over een jongeman - Tendo - uit de wijk die veroordeeld werd tot gevangenisstraf vanwege verschillende geweldsmisdrijven. In onderstaand fragment komt Lilo aanbod.

'Tendo is geen gewelddadige jongen. Hij is alleen heel zwak. Hij werd altijd beïnvloed door anderen. Als zijn jongere broer op straat in de problemen kwam, ging hij altijd Tendo halen. Tendo had natuurlijk een vuurwapen. En Tendo, die verdedigde zijn kleine broer natuurlijk altijd. Zo is hij (Tendo, JO) in de problemen gekomen.' (Lilo, Respondent JONG 14)

Geweld gebruiken ter bescherming van familieleden heeft in principe niets te maken met het verwerven van status. In de ogen van mijn respondenten JONG heeft het beschermen van familieleden te maken met een innerlijke plicht. Een plicht om op te komen voor – als het ware - je zelf. Dat men daardoor ook status verwerft kan meer gezien worden als een extra voordeel voor de jongens op het moment dat zij opkomen voor hun familieleden. De volgende fragmenten bevatten verhalen van Gino, Dudley en Mayron.

'Je beschermt je familie omdat zij familie zijn. Het is je eigen bloed. Ik beschouw het als iets dat je moet doen. Want wat zou je anders moeten doen?' (Gino, respondent JONG 03)

'Familie is familie. Als er iets met mijn familie gebeurt dan is het alsof het met mij is gebeurt. Als ik voor mijn familie op kom dan kom ik eigenlijk voor me zelf op. En als ik daarbij geweld moet gebruiken dan doe ik dat. Als ik geen geweld zou gebruiken dan zou ik me slecht voelen. (...) Ik denk wel dat je vrienden en je familie boos worden als je ze (familie, JO) beschermt.' (Dudley, respondent JONG 11)

'Ik heb mijn zus niet verdedigd om anderen te laten zien dat ik lef heb. Zij is mijn zus, daarom heb ik die man opzij geduwd.(...) maar als ik het niet zou hebben gedaan, dan zou ik me slecht voelen.' (Mayron, respondent JONG 01)

De verklaringen van mijn respondenten vertonen enigszins overeenkomsten met de theorie van de subcultuur. Volgens Wolfgang en Ferracuti (1967) is het geweld dat gebruikt wordt ter verdediging van een familielid, eer gerelateerd geweld (1967: 160). Bovendien *verwacht* de groep en de familieleden dat een groepslid ten behoeve van familie en liefdespartner in de verdediging gaat. Doet hij dit niet dan volgt uitsluiting van de groep en bestempeld men hem als een lafaard. Zoals ik eerder heb aangegeven is het geweld dat mijn respondenten binnen de eigen kring gebruiken, status gerelateerd. Dit in tegenstelling tot het geweld dat gebruikt wordt om familieleden en liefdespartners te verdedigen. Dit type geweld is meer gericht is op de innerlijke eer van de dader en om de eer van de familie hoog te houden. Persoonlijke status verwerven ligt hierbij op de tweede plaats.

4.3.4 Geweld als middel om respect te eisen van de Europese Nederlanders

4.3.4.1 Het Koninkrijksconflict. De subcultuur tegen de dominante cultuur

In paragraaf 1.3 heb ik al enig aandacht besteed aan de geschiedenis van het Koninkrijk der Nederlanden. De tegenstellingen tussen de Antillen en Nederland die vroeger

bestonden zijn in zekere mate nog steeds aanwezig. Vooral onder de Antilliaanse Nederlanders die in Nederland woonachtig zijn, zijn deze tegenstellingen inherent aan de subcultuur van geweld. Dit is ook de reden waarom een groot gedeelte van het geweld dat mijn respondenten gebruiken in de context wordt geplaatst van een historisch cultuurconflict tussen de Antillen en Nederland. De dominante en machtspositie van Nederland is in de ogen van mijn respondenten nog altijd voelbaar. Dit historisch cultuurconflict is onderdeel van de mentaliteit en gedachtegang van hen. In de volgende paragrafen ga ik hier verder op in. Daarin behandel ik de verhouding tussen Antilliaanse Nederlanders en Europese Nederlanders en de betekenis ervan in relatie tot de subcultuur van geweld.

4.3.4.2 'Pan y rèspèt'. Vruchtbaar grond voor het ontstaan van een subcultuur

Zoals ik tot nu toe herhaaldelijk heb aangegeven leert de geschiedenis ons dat vroeger de Nederlandse cultuur binnen het Koninkrijk een dominante positie had. Deze dominante positie uit zich in onder meer de afhankelijkheid van de Nederlandse Antillen aan Nederland. Als voorbeeld noem ik hierbij de actuele besluiten omtrent de financiering van de het staatsschuld van de Nederlandse Antillen, waarbij Nederland besloten heeft om een groot percentage van de staatsschuld van de Antillen te betalen. Dit besluit ging gepaard met een aantal voorwaarden die Nederland aan de Antillen heeft gesteld. Indien de Antilliaanse eilanden financiering willen krijgen voor de schulden, moeten zij zich aan deze voorwaarden houden. Echter werden deze voorwaarden – als tegenprestatie voor de financiering - door de Antilliaanse bevolking niet als prettig ervaren. Men heeft de Nederlandse overheid uitgemaakt voor onder meer neo-kolonisator en arrogant. Van de andere kant is Nederland in de ogen van vele Nederlandse Antillianen een rijk land die veel mogelijkheden biedt. In de context van de subculturele theorie betekent dit dat de cultuur en levensstijl van de Antillianen in Nederland voor een groot deel afgeleid zijn van de Nederlandse cultuur (Wolfgang en Feracuti, 1967: 100). De band die de Antillen met Nederland heeft ligt hier niet om.

Ook de opstand van mei 1969 geeft een goed beeld van de verhouding tussen de Nederlandse machtspositie en de ondergeschiktheid van de Antillen. In het boek 'Pan y Rèspèt' plaatsen auteurs van Hulst en Bos (1994) de term respect in de context van de arbeidersopstand van 30 mei 1969 op Curaçao. Deze opstand brak uit tot massale plunderpartijen en brandstichtingen in Willemstad – de hoofdstad van Curaçao. Reden voor deze opstand was de vastgelopen CAO-onderhandeling tussen de vakbonden en werkgever WESCAR, welke als aannemer in dienst was van de olieraffinaderij Shell. In hun zoektocht naar betere arbeidsvoorwaarden voor de arbeiders kregen de vakbonden steun van andere vakbonden, maar ook van andere personen zoals jongeren en werklozen. Deze zoektocht naar betere arbeidsvoorwaarden ontwikkelde zich in een zoektocht naar

erkenning. Erkenning van de blanke elite voor het harde werk die de Curaçaose arbeiders verrichten. In de 60-er jaren waren er op Curaçao grote tegenstellingen tussen personen met een bruine huidskleur (de Antilliaanse Nederlandse arbeiders) en personen met een lichte huidskleur (de Europese Nederlanders of de elite Antilliaanse Nederlanders). Ik citeer de volgende fragmenten uit het boek van van Hulst en Bos:

'De gebeurtenissen die in de meidagen van 1969 plaats hadden komen erop neer dat de onvrede over de ondergeschikte positie die het zwarte segment altijd en in alle levensterreinen in de Curaçaose samenleving had ingenomen, begon uit te kristalliseren' (van Hulst en Bos, 1994: 115)

'Op het Curaçaose politieke toneel mogen als uitvloeisel van 30 mei wat meer zwarte acteurs zijn en papiaments (de taal dat op Curaçao gesproken wordt, JO) mag dan niet meer zo in het verdomhoekje zitten, maar van verbetering in de levensomstandigheden van de zwarte volksmassa was en is geen sprake.' (van Hulst en Bos, 1994: 116)

Met het bovenstaande citaat illustreer ik onder welke omstandigheden de bevolking van Curaçao toendertijd leefde. De opstand op 30 mei 1969 wordt in dit boek gekenmerkt als het eisen van 'brood en erkenning'. Het eisen dat de gevestigde orde (blank) de arbeiders (zwart) respecteert, erkent en hen beloont voor hetgeen zij werkelijk verdienen. Ik citeer:

'De opstand vormde een ontlading van diepgewortelde gevoelens van onrecht en verontwaardiging over de bestaansvoorwaarden. Leuzen die tijdens de protest mars op Willemstad werden gescandeerd vatten de existentiële dimensie van het protest het beste samen. "Pan y rekonosimentu", "Brood en erkenning" en vooral, "nos lo sinja nan respeta nos", we zullen ze (de blanken, JO) leren ons te respecteren' (van Hulst en Bos, 1994: 115)

De arbeiders eisten gelijkwaardigheid - respect. In dit kader wordt respect omschreven als gelijkwaardigheid tussen personen (de Jong, 2007: 86). In feite is deze opstand ontstaan in een omstandigheid waarbij een negroïde persoon behorende tot de arbeidersklasse en die een materieel lage status heeft, respect weigert te tonen aan iemand waarvan aangenomen moet worden dat hij aanzien moet krijgen *alleen* dankzij zijn etniciteit (of in ieder geval een factor anders dan functie of scholing). Dat het zwarte segment van de Antilliaanse bevolking steeds gedwongen werd om respect te tonen voor de 'blanke man', illustreert de dominante positie van Nederland. De gedachte heerste dat Curaçao niets te zeggen had. Immers, zij was afhankelijk van de middelen van Nederland. Aan deze

gedachtegang kwam dus in mei 1969 een eind. De sporen hiervan zijn tot op de dag van vandaag onderdeel van de denkwijze van bepaalde Antilliaanse Nederlanders in Nederland.

'Respect is wanneer de Nederlanders op Curaçao de samenleving daar respecteren, door te leven zoals de Curaçaoënaars op hun eiland leeft. De Curaçaoënaars moeten geld sparen en ook grote huizen bouwen, zodat wij de Nederlanders kunnen bewijzen dat wij ook grote huizen kunnen bouwen.' (Sontje, respondent JONG 02)

In bovenstaand fragment kwam Sontje aanbod. Sontje is een jongeman van 19 die geboren en getogen is in Rotterdam Zuid. Zowel zijn moeder als zijn vader komen uit Curaçao. In mijn ogen valt hij op door zijn agressief gedrag. Hij is zeer radicaal en heeft een uitgesproken mening. Sontje is duidelijk een voorbeeld van een jonge Curaçaoënaar die zich tegen de Nederlandse maatschappij verzet. Niet alleen Sontje, maar ook Mayron en Lilo doen hun verhaal.

'Ik voel me soms als een slaaf. Je werkt voor de Nederlanders hier en wanneer ze je niet meer nodig hebben geven ze je een schop in de kont. Het was altijd zo. Ook op Curaçao was het vroeger zo. De zwarte mensen moesten altijd voor die mensen werken (de blanke mensen, JO) omdat wij anders zijn. Omdat wij een andere cultuur hebben.' (Mayron, respondent JONG 01)

'Wij (de Antillianen, JO) hebben veel goede dingen. Goede mensen die aan topsport doen en die muziek maken. Veel beter dan al die Nederlanders hier. Waarom moeten zij (de Hollanders, JO) steeds denken dat wij slecht zijn?' (Lilo, respondent JONG 14)

Mijn respondenten stellen dat respect te maken heeft met gelijke levensstijlen en cultuur. Op het moment dat een buitenlander dezelfde levensstijl heeft als de levensstijl behorende aan die van zijn huidige woonplaats, toont de buitenlander respect voor de anderen die afkomstig zijn van desbetreffende woonplaats. Mijn respondenten voelen duidelijk dat er een scheiding is tussen de Antilliaanse cultuur en de Nederlandse cultuur, waarbij de Nederlanders de Antillianen als minderwaardig zien. Deze scheiding resulteert in een verzetshouding tegen de dominante cultuur. In de ogen van de Antilliaanse jongeren worden zij vanwege hun etniciteit en cultuur anders behandeld dan de autochtone Nederlanders. De jongeren voelen zich negatief gediscrimineerd vanwege hun huidskleur, taalgebruik en cultuur. Zoals ik al heb aangegeven waren de Antilliaanse eilanden tot en met 1954 koloniën van Nederland. Dit hield onder meer in dat de lokale bevolking op de eilanden minderwaardig en ondergeschikt was aan het Europees

Nederlandse volk. De culturele ongelijkwaardigheid was duidelijk. Dit bracht met zich mee dat de situatie in 1969 in de '30 mei-opstand' uitbarstte. Sindsdien is het verzet tegen Nederland nog altijd levend gebleven. Een cultureel verzet dat vaak gepaard gaat met geweld.

4.3.4.3 Over Nederlandse politieagenten. Verzet tegen de dominante Hollandse cultuur

Eén van de kenmerken van de theorie van de subcultuur van geweld is het aspect van verzet tegen de politie (Wolfgang en Feracuti, 1967: 300). Zich tegen de politie verzetten staat in de ogen van mijn respondenten gelijk aan een verzet tegen de dominante Hollandse cultuur. De politie wordt namelijk gezien als vertegenwoordiger van de vijandige dominante cultuur.

'The police in these neighborhoods are like enemy troops in alien territory; they are the most blatant bearers of the wider culture.' (Wolfgang en Feracuti, 1967: 300).

Mijn respondenten komen vaak in aanraking met de politie en beveiligingsambtenaren. De jongeren hebben vaak het gevoel dat de politie en de beveiligingsbeambten alle Antillianen als (vuurwapen-) gevaarlijk beschouwen. Echter blijft het niet alleen daarbij. In de ogen van deze jongeren benaderen politieagenten Antilliaanse jongeren op een grove manier. In ieder geval grover dan blanke Nederlanders.

'Een keer werd er bij het uitstappen uit de metro de vervoersbewijzen gecontroleerd. Alle blanke Nederlanders liepen door zonder gecontroleerd te worden. Alleen de zwarten moesten aan de mensen van de tram hun kaartje laten zien. Ik had mijn kaartje wel gestempeld, maar moest het even zoeken. De beveiliging had mij gelegenheid niet gegeven om te zoeken. Ze hebben mij meteen vastgepakt om mij mee te nemen. De mensen van de beveiliging en de politie behandelen de zwarte mensen heel slecht. De Nederlanders mogen wel gaan zonder gecontroleerd te worden en wij zwarten moeten altijd met veel geweld worden aangepakt. Ik blijf altijd rustig.' (Bempi, respondent JONG 10)

'In Nederland worden Antillianen gezien als gevaarlijk. Als personen die altijd een vuurwapen bij zich dragen. Daarom kijken politieagenten altijd naar Antillianen.' (Atley, respondent JONG 12)

'Waarom moet je die agenten groeten. Je moet ze niet groeten. Laten ze maar hun moeder gaan groeten. Ze willen ons toch altijd naaien. Ik groet ze niet! Nee!' (Sontje, respondent JONG 02)

In bovenstaande fragmenten gaat het om het beeld dat de Antilliaanse jongeren van de Nederlandse politieagent hebben. Het verzet van de Antilliaanse jongeren tegen de Nederlandse politie is fel en duidelijk. Dit verzetsgedrag tegenover de politie is reeds door mij aangekaart in paragraaf 4.3.3.1, waarin een politieagent tegenover mij verklaard hoe Antilliaanse jongeren op hem reageren. In het volgende fragment maak ik duidelijk hoe dit verzet zich middels gewelddadig gedrag uit. Het gaat om de reactie van mijn respondenten over een gebeurtenis die ik aan hen heb voorgelegd:

Op 9 juli 2008 vond in Amstelveen een opmerkelijke gebeurtenis plaats. Een man van Arubaanse afkomst die net op het huis van zijn ex-vriendin heeft geschoten was op de vlucht en reed derhalve roekeloos over de weg. Dit roekeloos rijgedrag werd door een politieagente die op weg was naar haar werk opgemerkt. De agente besloot de man te stoppen ten einde polshoogte te nemen van zijn roekeloos rijgedrag. Nadat de agente de man had aangesproken trok de man een vuurwapen en schoot de agente dood. De volgende dag stond deze gebeurtenis in alle kranten. Ik heb de verschillende krantenartikelen met het nieuwsbericht over dit schietincident aan mijn respondenten JONG voorgelegd. De reacties waren heftig.

'De agente was niet in dienst. Zij moest hem niet benaderen. De man wilde iemand doodschieten, maar had de kans niet gekregen, dus hij pakte eerste de beste persoon die hij tegenkwam. Hij raakte gefrustreerd omdat hij haar ex vriendin niet dood kon schieten. Dus vandaar dat het was gebeurd. De agent kwam net op het verkeerde moment. Bovendien was zij alleen. Had ze nog mensen bij zich had ze het nog kunnen overwegen om de man te benaderen. Maar zoiets doe je niet als je alleen bent.' (Atley, respondent JONG 12)

'Ik vind het goed dat de man haar heeft doodgeschoten. Eéntje minder. De politie is vervelend. De agente was niet onder werktijd, en had dus geen recht om de man te stoppen. Ik vind het niet goed om mensen dood te schieten, maar wat gebeurd is, is gebeurd.' (Dudley, respondent JONG 11)

'Ja, dat krijg je als je tof gaat doen. Ze moest gewoon andere politie bellen en daarna naar de man gaan. Zij heeft gewoon fout gehandeld. Nu doen ze alsof het alleen de schuld is van die man. Hij had veel stress en het is best te begrijpen dat je schiet. Ik denk dat hij het wapen tussen zijn benen had. En dan is het nog makkelijker om te schieten.' (Lindomar, respondent JONG 07)

Echter is deze verzetshouding niet alleen tegenover de politie, maar ook tegenover blanke personen in het algemeen. In de volgende paragrafen ga ik hier verder op in.

4.3.4.4 Café de Nachtwacht

Op donderdag 26 juni 2008 vond er op Curaçao een merkwaardige gebeurtenis plaats. Een café op Curaçao, waarvan de meeste klanten Europese Nederlanders zijn, werd bestormd door een groep personen die tegen het nieuwe staatkundig structuur van het Koninkrijk der Nederlanden protesteerde. Tijdens deze actie werd een blanke Curaçaose jongeman - bijna dodelijk - getroffen door een steen. In de tijd die daarop volgde werd in de media volop aandacht besteed aan deze bijzondere gebeurtenis. Kreten zoals 'racistisch geweld' en 'jacht op de blanken' werden vaak gebruikt om dit incident te omschrijven. Ik heb de verschillende krantenartikelen over deze interessante gebeurtenis aan mijn respondenten voorgelegd ten einde hun reacties te observeren.

'Ik vind het goed wat die groep op Curaçao heeft gedaan. Alle 'makambas' moet het eiland verlaten. Ze wonen op het eiland, maar mengen zich niet met het volk. Ze bouwen grote villa's in wijken waar alleen Nederlanders komen. Een Curaçaoënaar die een groot huis bouwt wordt meteen gezien als een drugsdealer. Ook in Nederland moeten de Nederlanders de Antillianen niet discrimineren. De Nederlanders mogen de Antillianen niet.' (Sontje, respondent JONG 02)

'Antillianen willen laten zien dat ze beter zijn dan de Nederlanders. Dit komt omdat Europese Nederlanders altijd denken dat ze alles beter weten dan iedereen. De Antillianen gebruiken dan geweld om toch te laten zien dat de Antillianen beter zijn dan de Europese Nederlanders.' (Lindomar, respondent JONG 07)

'Tja, van de ene kant vind ik het niet goed, maar van de andere kant moet het toch met de harde hand gebeuren. Straks zijn de Curaçaoënaars niets meer en beslissen de Nederlanders alles zelf. Je moet ze laten zien dat dat niet gaat. Ik ook, als ik zie dat een Nederlander mij discrimineert, en er is geen andere optie, dan laat ik hem wel zien dat ik niet bang ben voor hem.' (Gino, respondent JONG 03)

Niet alleen het geweld tegen de Nederlandse politie, maar ook het geweld tegen Europese Nederlanders wordt door mijn respondenten aangemoedigd. Dat mijn respondenten dergelijk gedrag vertonen is gebaseerd op het gegeven dat er veel Nederlanders op Curaçao wonen die zich niet met de lokale bevolking mengen. Ze bouwen grote huizen met hoge muren erom heen, en sluiten zich totaal af van wat er daarbuiten gebeurt. Daarnaast speelt bij mijn respondenten de gedachte dat de Nederlanders 'het' altijd beter weten dan de Antillianen, een grote rol. Het is duidelijk dat er een *culturele norm* bestaat die het geweld tegen Nederlanders bevordert. Vooral in tijden waarin de verhouding

tussen de Antillen en Nederland gespannen is, is de kans groot dat sommige groepen in de samenleving gewelddadige acties tegen de Hollanders gaan ondernemen of dat men een gewelddadige houding tegenover de Hollanders zal aannemen als uiting van hun gevoelens.

4.3.5 Geweld wordt niet als illegaal gezien

Wolfgang en Feracuti (1967) stellen dat geweldgebruik binnen de subcultuur van geweld geen slecht gevoel bij de dader doet oplaaien. De daders zien het geweld als een deel van hun dagelijks leven (Wolfgang en Feracuti, 1967: 161). In het kader daarvan heb ik laten zien dat mijn respondenten geweld gebruiken om binnen hun eigen groep status te verwerven. Voorts heb ik geïllustreerd hoe mijn respondenten hun familie middels geweldgebruik verdedigen en op die manier de familie-eer hoog houden. Als laatste heb ik aangetoond dat mijn respondenten geweld rechtvaardigen vanuit de gedachte dat Nederland het dominante koninkrijksdeel is waartegen de Nederlandse Antillen zich moet verzetten. Deze drie aspecten van het geweldgebruik bij mijn respondenten laten duidelijk zien dat men het gebruikte geweld rechtvaardigt. Mijn respondenten zijn weliswaar bewust van het feit dat geweld gebruiken strafbaar is, maar gebruiken het toch in de situaties die ik hierboven heb genoemd.

'Het is niet goed, maar toch is het voor die situatie goed om iemand neer te slaan. Als ik geen wapen bij me had, dan zou Caloi allang op mij hebben geschoten. In dat geval is het goed om een vuurwapen te hebben. Ik gebruik het niet tegen vreemde mensen, maar alleen wanneer ik weet dat iemand mij neer gaat schieten. Dan is het voor mij een middel om me te verdedigen en om te laten zien dat ik niet bang ben. Als ze geen problemen willen dan moeten ze dat ook niet komen zoeken dan.' (Atley, respondent JONG 12)

'Als je je familie niet helpt, dan zal je het later jammer vinden. (...) Dus op het moment dat je geweld moet gebruiken om je familie te verdedigen dan moet je het doen. En dan is het niet slecht wat je doet, want iedereen zou het ook doen. Jij verdedigt ook je moeder als er iets met haar gebeurt.' (Bempie, respondent JONG 10)

'Ik gebruik geen geweld tegen iemand die blank is. Niemand zal dat doen omdat dat fout is. Maar op het moment dat die mensen mij slecht behandelen of op het moment dat zij denken dat ik minder mens ben omdat ik zwart ben, dan vind ik het niet erg om hen kapot te slaan. Ze hebben er zelf om gevraagd.' (Lindomar, respondent JONG 07)

Hoofdstuk 5 **Conclusie en discussie**

5.1 Inleiding

In dit afsluitende hoofdstuk zal ik antwoord geven op de twee subvragen die ik in paragraaf 2.2 aan de orde heb gesteld. Mijn eerste subvraag heeft betrekking op het verschil tussen de termen status en respect. Mijn tweede subvraag heeft betrekking op het geweldgebruik onder Antilliaanse jongeren als onderdeel van een subcultuur van geweld waarin zij mogelijk zouden leven. Met het beantwoorden van deze subvragen zal de hoofdvraag van dit onderzoek beantwoordt worden. Een belangrijk aspect van huidig hoofdstuk is dat – aan de hand van mijn bevindingen over mijn respondentengroep - het duidelijk wordt of het expressief geweld dat Antilliaanse jongeren in Nederland plegen wel of niet het gevolg is van het behoren tot een subcultuur van geweld. In het kader van het verschil tussen respect en status zal het derhalve duidelijk worden hoe men precies geweld gebruikt om respect, danwel status te krijgen. Voorts zal blijken hoe deze twee vormen zich verhouden tot de theorie van de subcultuur van geweld.

5.2 De subvragen

5.2.1 Wat is de betekenis van de termen respect en status in de ogen van de Antilliaanse jongeren?

In de ogen van mijn respondenten duidt het verschil tussen status en respect aan op een verschil tussen gelijkwaardigheid en ongelijkwaardigheid tussen mensen (de Jong, 2007). Voor wat betreft het aspect van ongelijkwaardigheid, is deze te verdelen in enerzijds de niet geaccepteerde ongelijkwaardigheid – niet legitieme ongelijkwaardigheid – en anderzijds de geaccepteerde gelijkwaardigheid.

5.2.1.1 Niet geaccepteerde ongelijkwaardigheid leidt tot gelijkwaardigheid (respect)

Van niet geaccepteerde ongelijkwaardigheid is sprake wanneer mijn respondenten tegenover een ander persoon minderwaardig zijn, terwijl deze positie niet gebaseerd is op onder meer kennis, vaardigheden, leeftijdsverschil of een door hen aanvaarde basis; Een legale basis. Van niet geaccepteerde ongelijkwaardigheid is er sprake wanneer mijn respondenten de tegenpartij niet kennen. Dit betekent tevens dat mijn respondenten dan ook geen baat bij hebben om tegenover onbekende personen in een minderwaardige positie te staan. Derhalve tolereren mijn respondenten het niet dat vreemde personen zichzelf een bevoorrechte positie veroorloven, ookal heeft deze onbekende persoon meer kennis of is groter van leeftijd dan mijn respondenten. Derhalve hangt de niet geaccepteerde ongelijkwaardigheid samen met de relatie tussen mijn respondenten en

vreemde personen danwel de maatschappij in het algemeen. Mijn respondenten willen met respect worden behandeld. Hierbij duidt de term respect op gelijkwaardigheid tussen personen.

5.2.1.2 Geaccepteerde ongelijkwaardigheid

Van geaccepteerde, legitieme, ongelijkwaardigheid is er sprake wanneer de status van de tegenpartij wel door mijn respondenten erkend wordt. Bij de geaccepteerde ongelijkwaardigheid geldt dat mijn respondenten de tegenpartij goed moeten kennen, om vervolgens de ongelijkwaardigheid tussen hen en desbetreffende persoon te accepteren. Doordat de tegenpartij meer kennis in huis heeft, meer vaardigheden bezit of groter is qua leeftijd, wordt de tegenpartij door mijn respondenten gerespecteerd, en wordt status aan deze persoon toegekend. Mijn respondenten accepteren ongelijkwaardigheid alleen bij een relatie tussen hen en een bekend persoon. Bij voorkeur een persoon uit de eigen groep.

Ik kan concluderen dat in de ogen van mijn respondenten de termen respect en status betrekking hebben op het wel of niet accepteren van ongelijkwaardigheid tussen personen. Op het moment dat de ongelijkwaardigheid geaccepteerd wordt, is er sprake van status. Voorts wordt status slechts aan personen binnen de eigen groep toegekend. Anderzijds betekent respect (in de zin van gelijkwaardigheid) het gelijk behandelen van personen. In dit laatste geval beschouwen mijn respondenten zichzelf gelijk aan de tegenpartij. Hierbij is de tegenpartij vaak iemand die buiten de eigen groep valt.

5.2.2 **Wat is de relatie tussen status/respect gerelateerd geweldgebruik bij Antilliaanse jongens en het leven in een subcultuur van geweld?**

5.2.2.1 Het oplossen van conflicten: Vuurwapengeweld tegen de eigen groep

Aan de hand van de vier stellingen die ik in paragraaf 4.3.1 naar voren heb gebracht heb ik het geweldgebruik onder mijn respondenten geanalyseerd. Voor wat betreft het aspect van conflictoplossing middels geweld kan ik concluderen dat mijn respondenten geweld gebruiken als oplossing voor bepaalde conflicten die zij onderling hebben. Een belangrijk kenmerk met betrekking tot het oplossen van deze onderlinge problemen, is dat het probleem opgelost is pas op het moment dat de tegenstander de gewelddadige strijd niet meer kan voortzetten. In de ogen van mijn respondenten zou het probleem op dat moment opgelost zijn. Tevens levert dit status op voor degene die 'wint' – degene die overeind blijft. Hierbij is de onderlinge ongelijkwaardigheid zeer duidelijk; Degene die de strijd wint en degene die de strijd verliest zijn ongelijkwaardig aan elkaar qua gewelddadigheid. Dit aspect van het oplossen van conflicten klopt met wat de theorie van de subcultuur van geweld beweert, namelijk dat geweld gezien wordt als een middel

om problemen op te lossen. Daarbij is ook vast komen te staan dat mijn respondenten geen behoefte hebben aan bijvoorbeeld het ingrijpen van de politie.

Opmerkelijk is dat status afgedwongen wordt doormiddel van geweld danwel vuurwapenbezit. Met name het bezitten van een vuurwapen is een belangrijk geweldsaspect voor mijn respondenten wanneer zij onderlinge problemen ondervinden. Naast de eerder genoemde redenen voor legitieme ongelijkwaardigheid - kennis, vaardigheden en leeftijd (de Jong, 2007) - is het bezitten van een vuurwapen alsmede het 'winnen' van vechtpartijen redenen om status te verwerven. De statusgebonden ongelijkwaardigheid die het vuurwapenbezit met zich meebrengt, vertoont sterke samenhang met de theorie van de subcultuur van geweld. In tijden van onderlinge conflict hebben mijn respondenten de norm om status af te dwingen doormiddel van geweld. Door het dragen van een vuurwapen tonen mijn respondenten de bereidwilligheid om deel te willen nemen aan geweld (Wolfgang en Feracuti, 1967: 159). Aansluitend op dit punt kan ik stellen dat het zojuist besproken aspect van statusgebonden geweld overeenkomt met hetgeen Bovenkerk en van San in hun studies naar voren brengen, namelijk dat status binnen bepaalde Antilliaanse kringen toegekend wordt aan hen die het meest gewelddadig zijn (Bovenkerk, 2000 en van San, 1997).

Uit het bovenstaande kan ik concluderen dat het bezitten en gebruiken van een vuurwapen binnen Antilliaanse kringen, als enige middel dient om in tijden van onderlinge problemen status af te dwingen binnen de Antilliaanse kring. Dit is de enige manier om de onderlinge problemen op te lossen. Derhalve is het bezitten en het gebruiken van een vuurwapen onder Antilliaanse jongeren een middel om problemen op te lossen. Doordat deze jongeren een vuurwapen op zak hebben ten einde onderling status af te dwingen en teneinde onderlinge problemen op te lossen, kan ik concluderen dat dit specifieke gedragspatroon van de Antilliaanse jongeren kenmerkend is voor het leven in een subcultuur van geweld.

5.2.2.2 Het oplossen van conflicten: Geweld tegen personen buiten de eigen groep

In tegenstelling tot het zojuist besproken status gerelateerd geweld tegen personen uit de eigen Antilliaanse groep, gebruiken mijn respondenten geweld tegen onbekende personen om gelijkwaardigheid af te dwingen. Zoals blijkt uit mijn analyse kan ik op basis van de verklaringen van mijn respondenten concluderen dat deze categorie geweldpleging het resultaat is van de niet-legitieme ongelijkwaardigheid tussen personen. Mijn respondenten gebruiken geweld tegen vreemde personen op het moment dat zij ongelijkwaardigheid ondervinden die niet gebaseerd is op onder meer kennis, levenservaring of vaardigheden. Het geweld dat in dergelijke situaties gebruikt wordt dient slechts om de op dat moment ontstane ongelijkwaardigheid recht te trekken. Status verwerven tegenover vreemde personen heeft voor mijn respondenten immers geen zin,

omdat zij de tegenpartij toch niet kennen. Dat mijn respondenten geen behoefte hebben om bij vreemde personen status te verweven blijkt tevens uit het feit dat het geen norm is om tegen onbekende personen vuurwapengeweld gebruiken. Voorts kan ik vaststellen dat, in tegenstelling tot het geweld tegen personen van de eigen groep, het geweld tegen vreemde personen niet van te voren gepland is. Geweldsconflicten tegen personen die zij niet kennen is vaak het resultaat van een momentopname. Mijn respondenten weten dat dit soort geweldpleging illegaal en strafbaar is, maar plegen het toch vanwege de hitte van het moment welke gepaard gaat met de drang naar gelijkwaardigheid. Voor wat betreft de bereidwilligheid om geweld te gebruiken tegen vreemde mensen kan ik concluderen dat mijn respondenten niet altijd bereid zijn om geweld tegen vreemde personen te gebruiken. Mijn respondenten zijn eerder bereid om het conflict uit te praten of om weg te lopen, dan dat zij bereid zijn om deze uit te vechten. Slechts op het moment dat de situatie een bepaald hoogtepunt bereikt gaan mijn respondenten over tot het plegen van geweld. Dat punt is bereikt op het moment dat de tegenstander mijn respondenten dermate heeft geprovoceerd dat de jongeren geen ander uitweg hebben dan het gebruiken van geweld. Voor wat betreft de bereidwilligheid om geweld te gebruiken, vertoont dit type geweld geen overeenkomsten met de theorie van de subcultuur van geweld (Wolfgang en Feracuti, 1967: 159). Het feit dat mijn respondenten gewapend rondlopen, betekent niet dat zij bereid zijn deze tegen 'jan en allemaal' te gebruiken. De bereidwilligheid om aan geweld deel te nemen geldt derhalve *alleen* voor conflicten in de eigen groep, en kan wel gerekend worden tot een kenmerk van de subcultuur van geweld.

Ik kan concluderen dat het geweld dat mijn respondenten tegen vreemde personen gebruiken vaak het resultaat is van een momentopname die gepaard gaat met de zoektocht naar gelijkwaardigheid. De Antilliaanse jongere wil niet minderwaardig behandeld worden. Door de onvoorbedachte en onvoorspelbare geweldpleging tegen vreemde mensen, kan ik concluderen dat deze vorm van geweldpleging geen kenmerken vertoont van de subcultuur van geweld.

5.2.2.3 Uitsluiting

Een bijkomende factor die van belang is bij de geweldpleging onder mijn respondenten, is de invloed van de groepsnorm op de jongeren. In bepaalde situaties worden mijn respondenten in feite door de aanwezigheid van de groep gedwongen om geweld te gebruiken. Doen ze dit niet, dan worden ze uitgesloten van de groep. Op dit punt stelt de theorie van de subcultuur van geweld dat dergelijke straffen zoals uitsluiting, als zeer zwaar worden ervaren door de persoon die de groepsnorm heeft geschonden. Daarbij refereert deze theorie naar bepaalde collectieve gedachtes en normen die voor de groep gelden. Deze normen en collectieve gedachtes zijn van grote invloed op hun dagelijkse leven. Hierbij spreekt men van subculturele regels oftewel 'subcultural rules'. Indien men

deze collectieve regels schendt volgen de zojuist besproken straffen (Wolfgang en Feracuti, 1967: 102). Voorts stelt de theorie dat deze straffen effectiever zijn dan de orthodoxe straffen in de dominante cultuur (Wolfgang en Feracuti, 1967: 107). Voorts kan ik ook concluderen dat mijn respondenten status krijgen indien zij geweld gebruiken wanneer de vriendengroep dit bepaald. Hoe meer geweld mijn respondenten gebruiken, hoe hoger hun status binnen de vriendengroep is.

Ik kan concluderen dat mijn respondenten uitgesloten worden van hun eigen Antilliaanse vriendengroep indien zij geweld niet gebruiken op de momenten waarbij deze wel van hen werd verwacht. Het gaat hier om geweld tegen zowel vreemde personen als personen behorende tot de eigen groep. Voor wat betreft deze groepsnorm kan ik stellen dat de Antilliaanse jongere in een subcultuur van geweld leeft.

5.2.2.4 Een historisch cultuurconflict

Tijdens de gesprekken met mijn respondenten zijn de tegenstellingen tussen Antilliaanse en Europese Nederlanders opvallend vaak aanbod gekomen. De tegenstellingen zijn sterk gerelateerd aan het historisch cultuurconflict tussen de Antillen en Nederland. Een belangrijke bevinding daarbij is dat mijn respondenten culturele en etnische ongelijkwaardigheid ervaren in Nederland. Mijn respondenten voelen zich ondergeschikt aan de Europees Nederlandse cultuur en eisen gelijkwaardigheid op. Dit cultuurconflict binnen het Koninkrijk maakt al jaren deel uit van de mentaliteit en cultuur van de Antilliaanse Nederlanders.

Voor wat betreft de theorie van de subcultuur suggereert deze dat een subcultuur onderdeel is van een dominante cultuur. De normen die binnen de subcultuur gelden zijn vaak afgeleid van de dominante cultuur (Wolfgang en Feracuti, 1967: 158). Toegepast op mijn onderzoek betekent dit dat het cultuur en mentaliteit van Antilliaanse Nederlanders in Nederland deels opgevat moeten worden als die van een subcultuur die afgeleid is van de Europees Nederlandse cultuur.

Uit het onderzoek is niet gebleken dat mijn respondenten geweld op basis van etnische achtergrond, uiterlijk of cultuur tegen Europese Nederlanders gebruiken. Echter kan ik op basis van mijn analyse wel de conclusie trekken dat mijn respondenten enig geweldpleging tegen specifiek Europese Nederlanders goedkeuren. Het feit dat zij het gebruikte geweld tegen de Hollanders goedkeuren kan wel in verband worden gebracht met de normen die bij de subcultuur van geweld behoren. Deze norm om geweld tegen de Europese Nederlanders te gebruiken schrijft namelijk voor dat de Antilliaan zich tegen de Europese Nederlanders moet verzetten ten einde respect - in de zin van gelijkwaardigheid - op te eisen. De ongelijkwaardigheid waarmee mijn Antilliaanse respondenten vanuit Nederland mee geconfronteerd wordt is een niet-legitieme ongelijkwaardigheid die niet middels het plegen van geweld rechtgetrokken wordt, maar

slechts middels het goedkeuren van geweldpleging tegen de Hollanders. Het geweld dat mijn respondenten wel tegen Europese Nederlanders gebruiken wordt gebruikt in de context van hetgeen ik onder punt twee heb uitgelegd, namelijk dat de Europese Nederlander onder de noemer 'vreemde personen' valt en dat het geweld dat tegen de blanke Hollander gebruikt wordt, het resultaat is van een momentopname. Daarbij speelt de etniciteit geen rol, maar slechts de ongelijkwaardigheid tussen mensen.

Op basis van het bovenstaande kan ik concluderen dat mijn Antilliaanse respondenten vanuit een verzetshouding geweldpleging tegen de Europese Nederlanders goedkeuren. Doordat dit gedrag onderdeel is van de mentaliteit van mijn Antilliaanse respondenten is deze verzetshouding een kenmerk van het leven in een subcultuur van geweld. Voorts kan ik concluderen dat feitelijke geweldpleging van mijn respondenten tegen Europese Nederlanders geen kenmerk is van een subcultuur van geweld, omdat deze vorm van geweld slechts het gevolg is van een momentopname.

5.2.2.5 Geweld wordt niet als illegaal ervaren; Het rechtvaardigen van gewelddadig gedrag

Met betrekking tot de illegaliteit van het geweld dat mijn respondenten gebruiken, kan ik concluderen dat mijn respondenten het gebruikte geweld in bijna alle gevallen rechtvaardigen. Echter betekent dit niet dat mijn respondenten niet bewust zijn van het geweld dat zij gebruiken en van de strafbaarheid ervan. Meestal wordt het geweld dat gebruikt wordt gezien als een noodzaak om bijvoorbeeld een familielid te beschermen of om respect af te dwingen bij een ander. Dat mijn respondenten weldegelijk bewust zijn dat geweld niet zomaar gebruikt kan worden, blijkt uit het feit dat zij terughoudend zijn in het plegen van racistisch geweld tegen Europese Nederlanders. Hieruit kan ik concluderen dat mijn respondenten geen directe rechtvaardiging hebben om racistisch geweld tegen Europese Nederlanders te gebruiken. Van de andere kant kan ik concluderen dat het rechtvaardigen van het gebruikte geweld een kenmerk is van de subcultuur van geweld.

5.3 **Discussie**

5.3.1 **Geweld onder Antilliaanse jongeren**

Het doel van dit onderzoek was om een verklaring te vinden voor het geweld dat Antilliaanse Nederlanders in Nederland plegen. Daarbij heb ik als startpunt genomen dat het expressief geweld onder Antilliaanse jongeren onderdeel is van een subcultuur waarin zij leven. Gezien het resultaat van mijn onderzoek, kan ik het gewelddadig gedrag dat mijn respondentengroep vertonen over de volgende drie categorieën verdelen:

1. Geweldpleging tegen personen van de eigen groep ten einde status te verwerven en onderlinge problemen op te lossen. Dit type geweld is te verklaren vanuit de subcultuur van geweld.
2. Geweldpleging tegen vreemde personen ten einde respect in de zin van gelijkwaardigheid af te dwingen. Dit type geweld is niet te verklaren vanuit de subcultuur van geweld.
3. Als verzet tegen de dominante Nederlands Europese cultuur, een gewelddadige houding tegenover de Europese Nederlanders tonen. Dit type geweld is te verklaren vanuit de subcultuur van geweld

5.3.2 Wat hebben we uit deze studie geleerd wat we voorheen niet wisten?

Tot voor kort zagen we in de studies van Bovenkerk (2000) en van San (1997, 2007) dat er geen verschil werd gemaakt tussen de termen status en respect. De Jong (2007) deed dit wel. Echter betrof zijn studie Marokkaanse Nederlanders in Amsterdam West. Wat mijn studie ons leert is dat er weldegelijk een verschil zit tussen het geweld dat door Antilliaanse jongeren gebruikt wordt om status te verwerven, en geweld dat zij gebruiken om respect te krijgen.

Ten eerste is het geweldgebruik dat Antilliaanse jongeren gebruiken om status te krijgen van een andere aard dan het geweld dat deze jongeren gebruiken om respect te krijgen. Het geweld dat mijn respondenten plegen om status te krijgen is voor een groot deel te wijten aan een subcultuur waarin zij wonen. Een subcultuur waarin men bereid is om een onderlinge strijd te voeren teneinde een hogere statuspositie te verwerven, en waarin uitsluiting van de eigen groep volgt op het moment dat er geen geweld gebruikt wordt. Voorts komt deze subcultuur tot uiting in het gegeven dat mijn Antilliaanse respondenten niet zullen aarzelen om geweld te gebruiken teneinde hun familie te verdedigen. Ook op dit punt volgt uitsluiting van de Antilliaanse vriendengroep indien men geen geweld gebruikt. Wat deze punten betreft, ziet men geweld als rechtvaardig en noodzaak.

Voor wat betreft de geweldpleging tegen personen buiten de eigen kring, heeft deze categorie geweldpleging een ander structuur dan de geweldpleging binnen de eigen groep. Geweldpleging tegen vreemde personen wordt gepleegd om gelijkwaardigheid af te dwingen. Door de onbereidwilligheid van mijn respondenten om dit type geweld te plegen en vanwege het feit dat het onvoorbedacht is, is de geweldpleging tegen vreemde personen eerder het resultaat van een momentopname dan het resultaat van het leven in een subcultuur.

In tegenstelling tot het geweld tegen vreemde personen, is het verzet tegen de Europees Nederlandse cultuur wel een manifestatie van het wonen in een subcultuur van geweld. Wat dit aspect betreft, zal de Antilliaanse jongere tegen de Europese

Nederlander geen directe geweld gebruiken, maar zal hij het geweld dat anderen tegen de Hollanders plegen goedkeuren, en in een etnisch, historisch en culturele context plaatsen. Deze houding is gerelateerd aan een zoektocht naar erkenning en gelijkwaardigheid voor de Antilliaanse cultuur. Deze vorm van verzet is geen directe vorm van geweldpleging, maar kan wel in verband worden gebracht met het krijgen van respect in de zin van gelijkwaardigheid.

Hoofdstuk 6 **Evaluatie**

In dit onderzoek heb ik mij gericht op het expressief geweldsgebruik onder Antilliaanse jongens in Nederland. Mijn conclusie uit deze studie is dat Antilliaanse jongeren deels geweld gebruiken omdat zij tot een subcultuur behoren. Van de andere kant gebruiken zij geweld vanuit de gedachte dat zij gelijkwaardig behandeld willen worden. Uit mijn bevindingen zijn verschillende vragen ontstaan die stof bieden voor verder onderzoek. Ik heb hieronder een viertal neergezet. De positie van de Antilliaanse Nederlanders in Nederland is vrij uniek. Het gaat om een groep die dezelfde rechtspositie heeft als de lokale Nederlandse bevolking, maar die op andere vlakken geheel anders is dan de Europese Nederlanders. Daarbij komt nog dat het Caribische deel van het Koninkrijk vroeger kolonie was van Nederland. Ooit waren de eilanden van de Nederlandse Antillen ondergeschikt aan Nederland.

Geldt mijn theoretisch model ook voor andere bevolkingsgroepen die in vergelijkbare situatie wonen? De situatie die vergelijkbaar is met die van de Antillianen in Nederland. Denk hierbij aan personen van Martinique (Franse Antillen) die in Frankrijk wonen. Evenals personen van de voormalige Engelse koloniën die in Engeland woonachtig zijn?

In hoeverre geldt het theoretisch model omtrent de verzethouding tegen de Europese Nederlanders voor de jongeren in dezelfde leeftijdscategorie op de Antillen?

In hoeverre zijn de nieuwe staatkundige hervormingen binnen het Koninkrijk van invloed op het verzetsgedrag van de Antilliaanse Nederlanders tegen de Europese Nederlanders? Zowel op de Antillen als in Nederland.

Geldt mijn theoretisch model ook voor andere bevolkingsgroepen die in Nederland wonen? Denk hierbij aan Marokkaanse jongeren die de Nederlandse nationaliteit hebben.

Literatuur

- Babbie, E. (2006). *The practice of social research*. Belmont: Thomsosn Wadsworth
- Bovenkerk, F. (2000). Over de Antilliaanse criminaliteit in Nederland en haar bestrijding, uit: *Delikt en Delinkwent*, 30, pp. 557-582
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys : The culture of the Gang*. Illinois: The free Press
- Heaton, J. (2004). *Reworking qualitative data*. London: Sage
- Hulst, H. van (1997). *Morgen bloeit het diabaas. De Antilliaanse volksklasse in de Nederlandse samenleving*. Amsterdam: Het Spinhuis
- Hulst, H. van en Bos, J. (1994). *Pan i Rèspèt. Criminaliteit van geïmmigreerde Curaçaose jongeren*. Utrecht: onderzoeksbureau OKU
- Jong, D. de (2007). *Kapot moeilijk. Een etnografisch onderzoek naar opvallend delinquent groepsgedrag van 'Marokkaanse' jongens*. Amsterdam: Aksant
- Koot, W. & Ringeling, A. (1984). *De Antillianen*. Muiderberg: Coutinho
- Maso, I. & Smaling, A. (1998). *Kwalitatief onderzoek. Praktijk en theorie*. Amsterdam: Uitgeverij Boom
- Mortelmans, D. (2007). *Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden*. Leuven: Uitgeverij Acco
- Römer, R. (1977). *Cultureel mozaïek van de Nederlandse Antillen*. Zutphen: De Walburg Pers
- San, M. van (1998). *Stelen en steken. Delinquent gedrag van Curaçaose jongens in Nederland*. Amsterdam: Het Spinhuis
- San, M. van (2007). *Verslaafd aan een flitsende levensstijl*. Rotterdam: RISBO Contractresearch BV

Taskforce Antilliaanse Nederlanders (2008). *Antilliaanse probleemjongeren in Nederland. Een oplosbaar maatschappelijk vraagstuk*. Den Haag: Ministeries van binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties en Wonen, Wijken en Integratie

Wester, F. & Peters, V. (2004). *Kwalitatieve analyse. Uitgangspunten en procedures*. Bussum: Uitgeverij Coutinho

Wolfgang, M. E. en Ferracuti, F. (1967). *The subculture of violence. Towards an integrated theory in criminology*. London: associated Book Publishers ■

Om de privacy van de respondenten te waarborgen, zijn alle namen van de respondenten fictief.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke